Alternativ skola?

CONTRA

för frihet - mot socialism

nummer 5 1979 årgång 5

Angolas kamp mot kommunistdiktaturen

I Angola fortsätter inbördeskriget mellan de tre organisationerna MPLA, UNITA och FNLA. MPLA grep 1975 makten i landet med stöd av sovjetiska vapen och kubanska soldater. De två andra organisationerna kämpar mot de utländska inkräktarna och därmed mot MPLA. Särskilt UNITA har kontroll över stora delar av landet, främst i dess södra del. Ernesto Mulato från UNITA ger här sin syn på det pågående inbördeskriget.

Vi inser att händelserna i Afghanistan, Iran och Sydostasien har fångat Västvärldens uppmärksamhet mer än situationen i min del av världen. Men vi inom UNITA känner att vi måste vidarebefordra våra erfarenheter från fronten i ett brutalt krig mot sovjetisk expansionism. Vårt land, Angola, har blivit en jättelik kyrkogård och ett stort koncentrationsläger. Våra drömmar om fria val och självständighet har förvandlats till mardrömmar och utländsk ockupation. Vårt land har blivit ett härläger, en jättelik militärbas, mer än dubbelt så stor som Sverige. Ryssar och kubaner tränar andra nationaliteter för att ta makten i våra grannländer. Från våra positioner i Angola behärskar vi gränsområden mot Zaïre, Zambia och Namibia och vi förstår vilket öde dessa länder kommer att drabbas av om inte ryssarna och kubanerna hindras. Det är ett grymt faktum. Ett faktum som strider mot allt vad en afrikansk nationalist känner och tror på. Det är mot allt vi hyllar — självbestämmande, oberoende.

Sovjets främlingslegion

Vi hör att Sovjets svarta främlingslegion, katangeserna, kallas "progressiv". Vi hör att man i Väst talar om regimen i Luanda som "pragmatisk, moderat och nationalistisk". Vi hör att den största främmande ockupationsmakten i Afrikas historia kallas en "stabiliserande faktor" av USA:s FN-ambassadör, som säger sig slå vakt om de mänskliga rättigheterna. Vi hör att man i Väst hävdar att ockupationsstyrkorna befinner sig i Angola för att skydda landet mot utländsk invasion, att marionettregeringen i Luanda nog skulle kunna liera sig med Väst, men måste förlita sig på de utländska trupperna för att skydda sig mot utländska invasionsförsök. Vi hör att det är i överensstämmelse med USA:s intressen att finansiera Sovjets och Kubas insatser genom att stimulera investeringar i landet, när frågan om vem som skall styra vårt land i framtiden ännu inte är avgjord, och när tre fjärdedelar av landets befolkning vägrar att leva under Luandas kontroll, och när UNITA kontrollerar halva befolkningen i landet, och när inbördeskriget är mer omfattande än under de gångna tre åren.

För oss låter allt detta mycket främmande.

Men våra tidigare allierade glömmer att de verkliga förlorarna i detta spel är de som med Västerlandet delar en tro på människans fria tanke och tron på demokratin. Andrew Young, USA:s FN-ambassadör, har sagt att de som förhandlar inte har någon moralisk rätt att fördöma dem som kämpar med vapen. UNITA har alltid föredragit att förhandla. Det har organisationens historia visat. Vid fem skilda tillfällen ställde vi oss bakom all-angolesiska överenskommelser för att förhindra eller få slut på det tragiska inbördeskriget. Vi har alltid förespråkat försoning och förbrödring mellan alla angolaner.

Men vi är redo att kämpa med vapen i hand när det behövs. Vi är vana att kämpa för friheten. Vi har kämpat sedan 1966 mot portugisisk kolonialism. Vi har kämpat sedan 1975 mot sovjetisk och kubansk imperialism. Och vi hävdar att vi har en moralisk rätt att med vapen kämpa mot dem som vill påtvinga vårt folk *deras* vilja genom en brutal utländsk krigsmaskin.

Ockuperade av Kuba

Under de gångna tre åren har Warszawapakten ockuperat vårt land och gett makten till en illegal regim i Luanda. På dessa tre år har fler angolaner dött än under hela kampen mot portugiserna. Tusentals har blivit godtyckligt fängslade. Tusentals har tvångsvis bortförts från sin jord och tvingats arbeta under slavliknande förhållanden i främmande områden. Tusentals har förts bort i lastbilar och skeppats över till Kuba, för att där genomgå indoktrinering och delta i sockerskörden i solidaritetens namn.

Angola är idag ockuperat av 26.500 kubanska soldater, 8.500 civila kubanska tekniker och tusentals östtyskar, ryssar och andra östeuropeer.

Men UNITA kontrollerar idag områden som hyser mer än tre miljoner människor, mer än hälften av Angolas befolkning. Dessutom bor 600.000 angolanska flyktingar i läger i grannlandet Zaïre. 17% av befolkningen i Zaïres huvudstad Kinshasa är angolaner. Ytterligare 20.000 har flytt till Zambia och ungefär 500.000 vita angolaner bor i Portugal, där de utgör en svår börda för ekonomin, och dessutom skapar politiska slitningar i det portugisiska samhället.

Detta innebär att sammanlagt 75% av Angolas forna befolkning vägrar att samarbeta med MPLA. De återstående är politiska fångar, som dagligen utsätts för förföljelse, hot och våld.

Imperialismens nya ansikte

I Väst verkar ni förvirrade av imperialismens nya ansikte. Vi har till och med hört talas om gemensamma band som skulle förena Kuba med Angola. Castro har sagts vara Afrikas Messias, som osjälviskt hjälper de vanliga afrikanerna att vinna sin frihet.

Men det är falskt att tro att kubanerna är i Angola i omtanke om våra landsmän. Kubanerna är ombud för död och förintelse. Och de kubanska piloterna har väl blivit så engagerade av kampen för Angola att de i pur hänförelse har mäst be sina ryska kollegor att ta över bevakningen av Kubas eget luftrum?

Samtidigt som västerländska tidningar flitigt återger vad Castro säger radas kistorna med döda kubaner upp utanför Luanda. På Kuba bevittnar hedersvakter hur en tom kista sänks i jorden, och de anhöriga får veta att deras son dött i en olyckshändelse i Angola.

Visst, i en olyckshändelse. Vi, det angolanska folket, är denna olyckshändelse. Och vi tvingar kubanerna att kalla in fler till militärtjänst. Många i Väst tycks tro att kubanerna i Angola kämpar av ideologisk övertygelse. Att de är frivilliga. Men om du är arbetslös, eller bonde i de fattigaste delarna av Kuba, då skulle du ställa upp frivilligt för att få en chans till ett eget hus och en egen jordbit på Kuba. Det är en genial lösning på den inre oron på Kuba, och på de ekonomiska problemen. Skeppa

I januari 1975 enades de tre partierna UNITA, FNLA och MPLA om en gemensam regering i avvaktan på fria val. Sen kom kubanerna och ryssarna. På bilden talar UNITA-ledaren Jonas Savimbi vid ett möte i Mombasa, Kenya, i januari 1975. Fr.v. Agostinho Neto, MPLA, Daniel arap Moi, nuvarande president i Kenya, Jomo Kenyatta, dåvarande president i Kenya och Holden Roberto, FNLA.

iväg problemen till Angola!

Det borde vara klart för allmänheten i Sverige att den kubanska närvaron i Angola inte är en inre afrikansk angelägenhet. Det är ett internationellt problem av stora dimensioner.

Angola och Europas olja

Jag tror att allmänheten i Väst har kommit till denna insikt, men jag är inte säker på att de ansvariga politikerna har kommit lika långt. Utan en kubansk-sovjetisk vinst i det konventionella kriget efter 1975, skulle kommunisterna aldrig ha vågat göra invasionen i Ogaden. För de som tror att ryssarnas närvaro i Angola och Etiopien inte har strategisk betydelse för västvärlden bör kasta ett öga på en karta. Båda länderna ligger i närheten av vitala oljeförsörjningsvägar. Och Angola har egna oljerikdomar och många strategiska mineraler. Söder om oss ligger Namibia och Sydafrika som också har många för Väst vitala mineraltillgångar.

Sovjets önskan att kolonisera Angola bygger på ett globalt tänkande. Sovjets strategiska mål är att minska Västs tillgång till råvaror. Efter Indokinas fall förutsåg ryssarna en omdirigering av de europeiska utlandsinvesteringarna från Ostasien till Afrika, och de förutsåg ökad efterfrågan på olja och strategiska mineral.

Kuppen i Portugal i april 1974 gav Sovjet den möjlighet de väntat på för att nå sina strategiska mål i södra Afrika. En del av detta mål var att tvinga USA ut ur ett område där man försökte gå balansgång mellan de starka amerikanska ekonomiska intressena i den vita minoritetens Sydafrika och i det svarta Afrika.

Sedan krigets slut har Väst drivits till väggen i Zaïre, Namibia och Zimbabwe, och de västerländska investeringarna i Sydafrika hotas. Sovjets mål är att slå till mot Europas svaga sida och tvinga Europa till eftergifter.

Vårt land hade 1973 och 1974 den bästa transportapparaten och de bästa hamnarna och en av de mest livaktiga ekonomierna i södra Afrika. Benguela-järnvägen var av central betydelse för Zaïre och Zambia. Järnmalm, guld, diamanter, mangan, uran och olja utvanns i stora mängder. Och även om stora fyndigheter hade börjat utvinnas har ännu denna dag mer än tre fjärdedelar av Angola inte utforskats systematiskt på jakt efter mineraler. Vi var ett av de få länderna i Afrika som kunde exportera livsmedel. Vi var en av de stora kaffeproducenterna i världen. Och framförallt hade vi ett strategiskt läge vid viktiga fartygsrouter i Sydatlanten. 1975 såg mitt land fram mot en lysande framtid.

Sovjet ville nå två mål efter kuppen i Portugal. För det första ville man sätta det portugisiska kommunistpartiet vid makten, det mest stalinistiska och Moskva-orienterade kommunistpartiet i Europa. För en tid tycktes det som om ryssarna skulle lyckas, eftersom kommunisterna snabbt fick makten över fackföreningarna, tidningarna och krigsmakten.

MPLA vägrade fria val

Ryssarnas andra mål var att sätta det portugisiska kommunistpartiets allierade MPLA vid makten i Luanda. Men överenskommelsen i Alvor mellan de tre angolanska nationalistorganisationerna och den portugisiska regeringen föreskrev fria val i Angola och upprättandet av en demokratisk regering.

Folket såg med förväntan fram emot valen. Oberoende observatörer menade att UNITA hade stöd av mellan 65 och 75 procent av befolkningen, medan FNLA och MPLA skulle dela på resten av sympatierna.

Sovjet och MPLA såg av naturliga skäl inte fram emot valet. De konspirerade med radikala element i den portugisiska krigsmakten för att få den att ensidigt säga upp överenskommelsen från Alvor. Men vid denna tidpunkt var MPLA den svagaste parten. Nära tre fjärdedelar av MPLA:s styrkor hade deserterat, efter interna konflikter inom MPLA, som än fastare band Neto vid Moskva. Neto behövde utländsk hjälp för att hålla sig vid makten och förneka Jonas Savimbi den presidentpost han skulle vinna i fria val. Kuba var den logiska partnern.

En del tror att kubanerna blandade sig i kriget i Angola p.gr.a. en sydafrikansk invasion. De som tror detta brukar jag fråga var de sydafrikanska trupperna är nu? Om det vore så att kubanerna skulle skydda Angola mot Sydafrika, varför gjorde de inget vid attacken mot SWAPO:s baser i Cassinga i maj 1978? Varför måste kubanerna öka sin truppstyrka?

Sanningen är den att sovjetiska vapen hade levererats till varenda angolansk stad och hamn långt innan några andra nationer blev involverade. UNITA:s anhängare i hamnarna strejkade och vägrade att lossa vapen under den korta tid då övergångsregeringen med representation från MPLA, UNITA och FNLA styrde landet.

Politiska fångar

Men vapnen lossades trots detta och distribuerades till MPLA och portugiserna. Och kubanerna dök upp i de södra delarna av landet i mars 1975, nära sju månader innan den sydafrikanska invasionen.

UNITA:s verksamhet kostar Sovjetunionen mer än tio miljoner kronor om dagen. Vi har dödat nära 8.000 kubanska soldater. Historien är på vår sida. Portugiserna som hade tre gånger så många soldater i Angola som kubanerna kunde inte behålla makten. Det finns ingen anledning att tro att kubanerna ska vara mer framgångsrika.

Men ju längre kriget drar ut på tiden, ju mer blir vårt folk plågat.

Hur är Angola idag? Den s.k. pragmatiska regimen under Neto tillämpar ett förtryck som visar det totala föraktet för det angolanska folket. Det finns koncentrationsläger vid Sao Nicolau, i närheten av Mossamedes och nära Saurimo i Lunda-området. Det finns fängelser i Luanda, Huambo, Luso och Sa da Bandidera, fängelser som rymmer tusentals politiska fångar, men inga kriminella. Bland fångarna finns även de nationalistiska grupperna inom MPLA, f.d. partipampar inom MPLA, f.d. arméofficerare, Jehovas vittnen, anhängare till den religiöse ledaren Simon Toco, FNLA-anhängare och UNITA-anhängare, liksom katolska och protestantiska präster.

För en tid sedan erövrade UNITA ett fängelse i Serpa Pinto och släppte de 800 fångarna, som hade levt under omänskliga förhållanden, och som också utsatts för tortyr.

Deportationer till Kuba

Tusentals av våra unga landsmän hämtas nu med lastbil och förs till Luanda, där de förs ombord på fartyg för vidare transport till Oriente-provinsen på Kuba. Där tvingas de arbeta på sockerfälten och utsätts för indoktrinering, tusen mil från sina hemtrakter och sina släktingar. Vad andra människor kallar solidaritet kallar vi slaveri.

MPLA har slutit ett tjugoårigt vänskapsavtal med Sovjetunionen. Det är därför MPLA kallar sig för arbetarparti, vilket framstår som lite löjligt, eftersom 90% av vårt lands

befolkning bor på landsbygden.

Men i de angolanska arbetarnas namn har MPLA antagit en djävulsk arbetslag. Om du kommer för sent till arbetet får du arbeta utan lön i tre dagar. Om du är för långsam kastas du i fängelse. Oavsett vilka förhållandena och lönerna är innebär klagomål på arbetsmiljö, säkerhet och löner två års fängelse.

Samtidigt utsätts arbetarna för brist på livsmedel och andra förnödenheter, liksom för en omfattande arbetslöshet. Maskningsaktioner och strejker har förekommit i hamnarna i Luanda och Lobito och åtskilliga sabotage i industrin visar vad arbetarna tycker om arbetarpartiet.

Exporten i spillror

Ett exempel på hur man vägrar att arbeta under ryssar och kubaner är att mer än 16.000 arbetare flytt från diamantgruvorna i Lundaprovinsen. Det motsvarar 80% av arbetsstyrkan i området. Diamanter svarade en gång för tio procent av vårt lands export, men exporten är nu helt obetydlig.

Den alltid alerte Agostino Neto har beslutat att religion är en styggelse. Varje kyrka, missionsskola och sjukhus i centrala Angola har stängts eller förstörts. Dessa institutioner svarade för hälsovård och utbildning bland 400.000 människor. Regeringen gjorde inga försök att ersätta de tjänster som försvann. Alla som har varit knutna till kyrkorna har gått miste om alla sina ägodelar. Katolska och protestantiska kyrkors tillgångar har konfiskerats av regeringen och alla präster har förvisats eller fängslats. Idag bor de präster som finns kvar i centrala Angola i UNITA:s guerillaläger, för att klara sig undan förföljelse. Där fortsätter de med undervisning och hälsovård, på samma sätt som innan den sovjetiska ockupationen.

Baptistkyrkorna i norra Angola har rivits. 200.000 baptister har flytt till Zaïre.

Gulf betalar

Regeringen förmår inte få fart på ekonomin. Innan inbördeskriget ökade Angolas bruttonationalprodukt med mellan 11 och 14 procent per år. Och nu hör vi västerländska ekonomer förutspå samma tillväxttakt för Angola i år, 1979. Hur ska det vara möjligt sedan en halv miljon portugisiska tekniker, affärsmän och bönder har försvunnit? Hur ska det var möjligt när det fina vägnät som före inbördeskriget knöt samman de olika delarna av landet är oanvändbara på grund av UNITA:s militära verksamhet? De en gång blomstrande kaffeplantagerna i norra Angola har bränts ned av sina ägare i protest mot den sovjetiska och kubanska ockupationen. Angola måste idag importera 80% av sina livsmedel. Gruvorna är stängda. Nästan alla intäkter till statskassan kommer från royalties som betalas av Gulf för oljeutvinning i de norra delarna av landet. Gulf svarar för 90% av statsbudgeten.

Anledningen till att dessa pengar nästan helt måste användas för inköp av livsmedel är enkel. UNITA kontrollerar 85% av Angolas odlingsbara jord. De centrala högländerna har alltid producerat merparten av Angolas vete och kött, och dessa områden är idag en av UNITA:s bastioner. Som en följd av detta finns det inga livsmedel i städerna, inget kött, ingen mjölk, inget vete och ingen fisk. Men inom UNITA:s område finns fortfarande gårdar och boskap.

Den kubanska ockupationsmakten med sovjetiska stridsvagnar kontrollerar Angolas huvudstad Luanda.

Regeringen i Luanda försöker sig nu på en internationell affärsoffensiv. Men hur mycket har Luanda att erbjuda? Regimen i Luanda har inte ordentlig kontroll över någon hel provins, inte ens över de strategiska tillfarterna till Luanda. Och enligt den portugisiska veckotidningen "Nationen" ökar UNITA sin verksamhet i själva huvudstaden Luanda. Varje morgon upptäcker invånarna i Luanda att väggarna är affischerade med UNITA-flaggor. Kubanerna, FAPLA (MPLA:s militära gren) och MPLA vågar inte bege sig till kåkstäderna, där de flesta bor, eftersom de fruktar för att bli dödade. Anledningen till motviljan mot kubanerna är uppenbar. Kubanerna är inte bara angripare och kolonialister, de är också en svår ekonomisk börda. Villorna och plantagerna som portugiserna har lämnat har getts till kubaner. Men angolanerna får inga hus. Om det finns mat går den först till kubanerna. Och landets inkomster går i första hand till att betala de kubanska teknikerna. Den kubanska närvaron har också bidragit till att skapa en hög inflation, som försvårar situationen för angolanerna ytterligare.

Regeringen i Luanda är nästan maktlös då det gäller att kontrollera hur katangeserna och ryssarna använder Angola som bas för angrepp mot grannländerna. Det är ett viktigt understrykande, eftersom Väst inte kan vinna lugn i gränsområdena efter förhandlingar med regeringen i Luanda, den har ingen kontroll över situationen.

Jättelik flygbas

Sovjet har fortsatt de massiva vapensändningarna till Angola. Idag är ryssarna mer inblandade i landets affärer än i inbördeskrigets början. Ryssarna driver själva hamnarna i Barra do Cuanza och Porto Alexandre, för att klara av lossningen av de ökande mängderna med avancerade vapen.

Höga sovjetiska arméofficerare deltar i utbildningen av andra länders "befrielserörelser" i läger runt om i mitt land. Och i stridszonerna svarar Sovjet direkt för hela förbindelse- och sambandsarbetet.

Nära Mocamedes har ryssarna byggt ett av Afrikas största militära flygfält. Storleken och utformningen tyder på att det är avsett att klara av stora trupptransporter för luftlandsättning i andra länder. Neto själv deltog i det högtidliga öppnandet av flygfältet som fått namn efter den sovjetiska kosmonauten Jurij Gagarin. För det angolanska folket uppfattas detta lika förnedrande som om flygfältet hade fått namn efter Salazar.

UNITA stoppar radar

Nära Mocamedes har Sovjet de senaste två åren arbetat med en jättelik radarinstallation för att övervaka Namibia, Sydafrika och sjötrafiken på Sydatlanten. Hittills har UNITA:s militära operationer stoppat projektet.

Vi har inom UNITA kommit till slutsatsen att om inte kubanerna kastats ut ur Angola inom två eller tre år kommer den strategiska situationen i hela södra Afrika att drastiskt förändras till Sovjets fördel. Om Sovjet tillåts utvidga sitt inflytande kommer Väst snart att förlora allt stöd från området.

Idag är UNITA starkare militärt och politiskt än någonsin. Vi har under de gångna två åren gått över från att kämpa ett guerillakrig till att kämpa i ett halvreguljärt krig. Vi har fler män i vapen än någonsin tidigare och vi är politiskt verksamma i alla delar av landet och bland alla yrkeskategorier och etniska grupper. Det är lätt att säga att historien står på vår sida. Men vi vet att vi har de vapen, de soldater och de människor som behövs för att göra våra krav gällande.

UNITA:s strategi

Vi inriktade oss i början på att skära av kommunikationslederna mellan de kubanska baserna. Vi överföll militärkonvojer, utförde sabotage mot järnvägarna och omringade

Fortsättning på sidan 15

Marknadsekonomins mirakler:

Det japanska undret

Det japanska undret efter andra världskriget är en modell för ekonomisk utveckling. På kort tid utvecklades Japan till en ledande industrination med hög levnadsstandard. Bakom denna utveckling låg en konsekvent tillämpning av marknadsekonomins principer menar fil dr Sven Rydenfelt, tidigare universitetslektor i nationalekonomi i Lund.

Vi börjar med att låta Förenta Staternas förre ambassadör i Japan, Harvardprofessorn Edwin O Reischauer i boken "Japan. Past and Present" (3:e uppl, Tokyo 1964) teckna läget i Japan omedelbart efter andra världskrigets slut: "Japan var efter kriget ett fullständigt skövlat och demoraliserat land . . . Omkring hälften av städernas bebyggelse var nerbränd i grunden till följd av de amerikanska flygräderna. Tokyos befolkning hade minskat med mer än hälften, Osakas med nästan två tredjedelar . . . industriproduktionen var helt lamslagen och utgjorde 1946 en sjundedel av 1941 års volym."

På liknande sätt som skedde i Västtyskland rensade den amerikanska ockupationsmakten ut ett par hundratusen ansvariga för den förda imperialistiska krigspolitiken, en operation som även i Japan delvis förlamade den statliga byråkratiapparaten.

Koreakrigets utbrott 1950 gav en enorm stimulans åt det japanska näringslivet, eftersom amerikanerna med stora beställningar gynnade japanska företag. I enlighet med sin ideologiska åskådning sökte amerikanerna under ockupationsåren 1945-1952 bädda för en politisk demokrati och ett fritt näringsliv.

Frihet gjorde miraklet

Japanerna var här villiga lärjungar både på det politiska och det ekonomiska området. Företagarna fick producera och verka med mycket stor frihet, och resultatet blev — som det under sådana förhållanden brukar bli — en fantastisk ekonomisk expansion med produktionsökningar och standardhöjningar som väl förtjänar beteckningen "mirakel".

Den totala produktionen (BNP) hade 1955 nått en volym som placerade Japan som nummer 30 bland världens industriländer. Tretton år senare, 1968, hade Japan avancerat till andra platsen, närmast efter USA (enligt OECD-statistik). Under enbart 1960-talets tio år tredubblades produktion och realinkomst per invånare.

Redan 1956 tog Japan ledningen bland skepssbyggarländerna och kom snart att svara för omkring hälften av världsproduktionen. Konkurrenskraften har varit sådan att övriga länders varv haft svårt att hänga med.

Japan, som 1946 hade en stålproduktion på 1 miljon ton, hade vid mirakelperiodens början 1955, ökat volymen till 9 miljoner. Ökningen går därefter i en rasande takt, och 1964 erövrar Japan med 40 miljoner tredje platsen bland världens stålländer genom att passera Västtyskland (37 miljoner). Etta var USA med 115 och tvåa Sovjet med 85 miljoner ton. De följande åren knappar Japan successivt in på ledarländernas försprång, och 1973 var ställningen USA 137, Sovjet 131 och Japan 119 miljoner ton. Det verkade då som om Japan när som helst skulle gå upp på ledarplats, men oljekrisen och det ekonomiska bakslaget i industriländerna drabbade även Japan. Tredjeplatsen behålls även följande år av Japan, medan Sovjet från 1974 går upp i ledningen och förpassar USA till andra plats.

Stålet är fortfarande den industriella nyckelråvaran nummer ett och Japans fantastiska framryckning som stålproducent speglar mähända bättre än något annat det japanska ekonomiska undret.

Nummer två i bilar

Ett annat område där den japanska expansionen under den femtonårsperiod vi behandlar, varit minst sagt mirakulös är bilproduktionen. År 1955 var denna tillverkning i Japan nästan intill noll (16.000 personbilar). Nu börjar emellertid en galopperande expansion och 1960 är siffran 165.000, 1965 är den 700.000 och 1970 inte mindre än 3.200.000.

Förenta Staterna har tillverkat bilar sedan sekelskiftet och har med mycket breda marginaler hållit ställningen som världens ledande bilproducent. På femton år hämtade Japan in hälften av försprånget och höll 1970 tredjeplatsen efter USA och Västtyskland. Ett år senare gick Japan om Västtyskland och drog sen ifrån med stormsteg. År 1977 var biltillverkningen i Japan bortåt 90 procent av den i USA. Senast 1980 bör Japan ha passerat USA

Fortsättning på sidan 17

Det japanska undrets centrum, Tokyo, är ett myller av hus, över husen höjer sig ett av tecknen på de ekonomiska framstegen — en motorväg, som medverket till att föra fram Japan till andraplatsen bland världens biltillverkare.

Förtryckets Rumänien

Rumäniens utrikespolitik kännetecknas av ett visst oberoende gentemot Sovjet. När det gäller förtryck av politiskt oliktänkande följer dock Rumänien i allt det gängse mönstret i Östeuropa. Politiskt oliktänkande kastas i fängelse eller sätts på psykiatriska kliniker.

I Rumänien, liksom i andra öststater, lever den enskilde medborgaren under svårt politiskt förtryck. Fängslanden och intagning på mentalsjukhus av friska människor är vanliga företeelser.

Amnesty International har nyligen sammanställt en rapport som presenterar fakta om förtrycket i Rumänien.

De senaste åren har antalet personer i fängelse av politiska skäl minskat, men det motsvaras av en ökning av personer som är inspärrade på mentalsjukhus eller i tvångsarbetsläger.

Slavarbete

Myndigheterna har i princip obegränsade möjligheter att sätta in människor i tvångsarbete. Dekret 24 från 1976 ger myndigheterna rätt att förflytta vilken medborgare som helst till arbete i ett annat område, trots att vederbörande inte dömts för något eller begått någon brottslig handling. Denna lag har utnyttjats för att komma åt många obekväma individer, exempelvis minoritetsgrupper (framförallt ungrare) och de som deltog i den stora gruvarbetarstrejken i Jiu-dalen i augusti 1977.

Samma lag ger myndigheterna möjlighet att placera f.d. straffångar på godtyckligt valda ställen och arbeten. Denna möjlighet har utnyttjats bl.a. för att ta hand om de politiska fångar som under stor publicitet frisläpptes under amnestier 1976 och 1977.

En annan lag som kan användas mot oliktänkande är dekret 25/1976. Detta dekret föreskriver att arbetsföra personer som "systematiskt vägrar att arbeta och lever parasitiskt" kan placeras i tvångsarbete. Det sker vanligen i de hälsovådliga lägren på öar i Donau-deltat. Flera politiska fångar har hamnat i dessa läger, sedan de har klassats som "arbetsvägrare" och "parasiter".

Politiskt oliktänkande blir "parasiter"

Amnesty menar att det finns bevis för att "omskolning" använts för personer enbart för att de varit politiskt oliktänkande. Under 1977 och 1978 har således flera personer som undertecknat Paul Gomas vädjanden om mänskliga rättigheter placerats i arbetsläger. Andra har gripits för att de spridit skrifter om gruvarbetarstrejken i Jiu-dalen, skrifter om den ungerska minoritetens ställning och för att de ansökt om utresetillstånd.

Inget av de fall som tagits upp av Amnesty har varit fråga om verklig arbetsvägran. Tvärtom har de flesta haft en fast anställning, men trots detta gripits för "arbetsvägran" och "parasitism". För att de formella kraven skall uppfyllas har avskedanden förekommit under häktningstiden. Det är inte alltid den avskedade själv får veta om avskedandet.

De som grips sätts i hårda förhör på upp till 14 timmar om dagen. Misshandel förekommer regelmässigt under förhören, om den förhörde vägrar att underteckna erkännanden om "statsfientlig hållning" och liknande.

Rättegångarna mot de politiska fångarna kan knappast kallas rättegångar. Försvarsadvokater tillåts inte och förhandlingarna sker inför stängda dörrar. Hela proceduren kan ta en halvtimme, och består huvudsakligen av att domen läses upp.

Tvångsarbetslägren

I bästa fall fick de som dömts innan de fördes till fånglägren tillstånd att hämta toalettartiklar och kläder hemifrån. Vanligen tillsägs emellertid de anhöriga att lämna in toalettartiklar och kläder på säkerhetstjänstens närmaste kontor.

Under transporten till fånglägret kan fångarna utsättas för ytterligare hot. Sommaren 1977 stoppades exempelvis polisbilen som utförde transporten ute på landsbygden ungefär en och en halv timme från Bukarest. De fyra fångarna — två politiska fångar och två kriminella — fick veta att de skulle dödas på platsen. En av fångarna togs ur bilen, efter tio minuter hämtades ytterligare en. De två kvarvarande fick veta att medfångarna arkebuserats. Men efter ytterligare tjugo minuter kom de två första fångarna tillbaka till bilen, svårt misshandlade.

Andra fångar transporterades till lägren i överfulla fångvagnar. En tredjedels vagn var avsedd att rymma 100 fångar. De fick mat i form av vattnig soppa en gång om dagen. Vagnarna kopplas ofta till långsamma godståg och går mycket långsamt. En transport till fånglägren kan på detta sätt ta upp till tre dygn, ofta i stekande hetta, och i överfyllda vagnar utan andra sanitära anordningar än en gemensam toalett per vagn.

Arbetslägren

Vid Donau-Svartahavskanalen sysselsätts fångarna med tungt grovarbete: de får gräva gropar, sätta upp järnställningar och betonggrunder, blanda cement och arbeta med dränering i översvämningsområden. I lägret i Cernavada förekommer dessutom arbete i en cementfabrik.

I arbetslägren i Donaudeltat är tvångsarbetet mer varierat — inte för den enskilde, men väl för helheten. De politiska fångarna placeras på öar i deltat, öarna kan rymma upp till 400 personer. Arbetet består vanligtvis av uppröjning av vegetationen. Fångarna hugger vass, som lastas på fartyg. Vassen används för papperstillverkning. I andra läger samlar fångarna grodor och ormar i sumpmarken. Grodorna exporteras till Frankrike (som exklusivt livsmedel) och ormskinn exporteras till USA, där de används för framställning av olika lyxartiklar.

Andra läger drivs som jordbruk. "Rumänsk gulasch" på burk kan komma från fängläger i Donau-deltat.

Andra fångar arbetar med dammbyggen och konstbevattning.

De politiska fångarna blandas vanligen med kriminella. De politiska fångarna tvingas till hårt kroppsarbete i de mest hälsovådliga och oländiga områdena. En politisk fånge berättade att han den första månaden gått ned 10kg i vikt på grund av de hårda kraven och de bristfälliga födan.

Chef för en arbetsgrupp på 30-50 fångar är vanligen en kriminell, som tillsatts av polisen. För att hålla fordringarna på rimlig nivå måste fångvaktare, förmän m fl mutas av fångarna med cigaretter, kött och pengar. De fångar som inte ger mutor behandlas extra hårt.

Förhållandena uppges vara något bättre vid Svartahavs-Donau-kanalen än i Donau-deltat. Det finns exempelvis tillgång till varmvatten för dusch någon gång i veckan. I Donau-deltat är vattnet däremot ofta ransonerat till ett par liter per person och dag. Det finns varken dusch eller andra sanitära möjligheter.

Gruvstrejken 1977

Mellan den 1 och 3 augusti 1977 strejkade en tredjedel av de 90.00 gruvarbetarna i Jiu-dalen. Strejken var en protest mot försämrade

pensionsvillkor, liksom mot arbetsledningen i gruvorna.

Gruvarbetarnas representanter vägrade att förhandla med två medlemmar av kommunistpartiets centralkommitté som sände från Bukarest. Den 3 augusti kom president Nicolae Ceausescu själv och utlovade snabbt förbättringar i gruvarbetarnas arbetsvillkor. Dessa löften fick gruvarbetarna att återgå till arbetet.

Löftena har emellertid inte hållits, och många arbetare fick kort tid efter strejken sparken och förflyttades till andra delar av Rumänien. Detta gällde framförallt gruvarbetare av ungerskt ursprung. Jiu-dalen ligger i ett område där den ungerska minoriteten är stor.

Andra gruvarbetare placerades i tvångsarbetsläger.

2.000 soldater från specialförband övervakade 1978 ordningen i gruvdistrikten. Området var under en längre tid spärrat och det cirkulerar uppgifter om många skadade och misshandlade på grund av de militära aktionerna.

Amnesty International arbetar för frigivande av 24 gruvarbetare, vars namn är kända, som placerats i arbetsläger.

Utresetillstånd

Mihail Baba ansökte flera gånger under 1977 om tillstånd att emigrera. I januari 1978 anslöt han sig till en grupp på arton personer som offentligt protesterade mot inskränkningarna i rörelsefriheten. Baba delade ut flygblad och arresterades omgående av hemliga polisen, Securitatae. Baba tvingades efter tortyr att underteckna en "bekännelse". Han placerades i fängläger utan någon rättegång.

Det finns många andra som placerats i arbetsläger utan rättegång. En av dessa är *Karoly Kiraly*, av ungersk härkomst och funktionär i det rumänska kommunistpartiet. Kiraly var fram till och med 1975 medlem i kommunistpartiets centralkommitté. Han skickade under 1977 minst tre protestbrev mot behandlingen av den ungerska minoriteten i Rumänien till höga tjänstemän i kommunistpartiet.

Kopior av Kiralys brev publicerades i utländska tidningar i början av 1978, vilket fick till följd att Kiraly arresterades. Kiraly och hans familj förflyttades inom landet och ställdes under oavbruten uppsikt. Han har formellt aldrig anklagats för något. Att Kiraly behandlats förhållandevis milt får sannolikt tillskrivas hans medlemskap i kommunistpartiet.

Avskrifter av Kiralys brev har cirkulerat bland den ungerska minoriteten i Rumänien och Securitatae-folk har letat efter sådana avskrifter vid hundratals husrannsakningar i Transylvanien. Flera personer har fängslats för att de haft kopior av Kiralys brev.

Kamp för rättigheter

Författaren Paul Goma, som nu lever i exil i Väst, tog i början av 1977 initiativet till ett öppet brev till försvar för de mänskliga rättigheterna. Brevet beskyllde de rumänska myndigheterna för att ha kränkt de mänskliga rättigheter som garanterades i Helsingforsavtalet. Bland de som undertecknat brevet arresterades många, bland annat *Francise Kerker* och *Josef Winkler*, bägge av tyskt ursprung. Operasångaren *Daniel Garabet* från Bukarest, som också undertecknat brevet, sattes i arbetsläger sommaren 1977.

Det här är den officiella fasaden från Rumänien. Folket hyllar partiledaren Ceausescu. Men verkligheten är en helt annan — i fånglägren och fängelserna.

Politisk psykiatri

Politisk psykiatri har en lång tradition i Rumänien. Under slutet av 1940-talet, 1950-talet och början av 1960-talet bedrevs försök med medicinering, nervlugnande medel, elchocker och insulin för att framtvinga bekännelser. Särskilt beryktat var "omskolningscentret" i Pitesti, som emellertid stängdes redan 1954. Pitesti var speciellt inriktat på experiment med politiska fångar. Flera andra fängelser, bl.a. de i Aiud, Fagaras, Caransebes, Cherla och Jilava har emellertid haft liknande verksamhet.

1965 antogs en ny lag, som delvis gav en ny inriktning på den politiska psykiatrin. Man försökte klara av behandlingen på några månader. Först från 1970-talets mitt återkom den politiska psykiatrin som ett långsiktigt alternativ till fånglägren.

Politiskt oliktänkande grips och tas in på psykiatrisk klinik för att de "befaras" skola begå samhällsfarliga handlingar — oavsett hur fridsamma och laglydiga de nu må vara. Det förekommer inga psykiatriska undersökningar innan interneringen, och ibland inte heller under interneringstiden. Någon egentlig rättslig prövning förekommer inte heller.

I andra fall förekommer intagning på mentalsjukhus efter en rättegång. Det kan gälla brott mot paragraf 166 i strafflagen. Där sägs att "Propaganda av fascistisk karaktär och *mot den socialistiska staten*" straffas med fängelse mellan fem och femton år. Samma straff gäller för propaganda som syftar till att förändra det socialistiska systemet eller för verksamhet som kan hota statens säkerhet.

I paragraf 245 i strafflagen sägs att den som försöker lämna landet genom att otillåtet överskrida gränsen straffas med fängelse på mellan sex månader och tre år.

De som dömts enligt 166 eller 245 paragraferna i strafflagen hamnar som nämnts ofta på mentalsjukhusen.

Det förekommer att fångar hållits på mentalsjukhus i upp till fem år av politiska skäl. De särskilda psykiatriska anstalterna, som officiellt sägs vara till för internering av "obotligt mentalt sjuka" är försedda med beväpnade vakter, taggtråd, vakttorn etc. Allt som finns i det traditionella fånglägret.

Doktor Grozas mentalsjukhus

Förhållandena på Doktor Grozas mentalsjukhus är väl kända. Sjukhuset uppges rymma cirka 150 politiska fångar. Dödligheten är hög. I januari och februari 1975 avled således sex personer, samtliga *under trettio år*. F.d. fångar hävdar att dödsfallen främst förorsakas överinjicering av droger, hygieniska och sanitära brister och otillräcklig medicinsk behandling av dem som är fysiskt sjuka. I vissa fall har anhöriga inte fått meddelande om dödsfall förrän efter flera månader eller t.o.m. ett år.

Utöver de ungefär 150 politiska fångarna förvaras cirka 250 svårt mentalsjuka på Doktor Grozas mentalsjukhus.

Personer som under en längre tid utsatts för stora drogdoser, elektrochocker etc blir mentalt påverkade och kan om de är motspänstiga föras till Sighetul-Marmatiei-anstalten, som sägs vara särskilt omänsklig och grym. Föga är dock känt om denna anstalt, från vilka få återvänder.

Misshandel

Den vanligaste anklagelsen som f.d. politiska fångar riktar mot mentalsjukhusen är misshandel. Den genomförs av sjukvårdsbiträ-

Fortsättning på sidan 15

Bokrecension

Ny politik behövs

Rubriken är det säkert många av Contras läsare som håller med om. Frågan är om de instämmer i det recept som ges i en nyutkommen bok med den titeln (Grafika förlag).

Boken presenterar Centrum-Demokraternas syn på svensk politik. En syn som avviker åtskilligt från vad som är accepterat inom svensk partipolitik i övrigt.

Åtta aktiva centrumdemokrater ger sin syn på olika aktuella politiska frågor. Den mest namnkunnige är universitetslektorn i Lund Sven Rydenfelt, som många gånger medverkat i Contra.

Rydenfelts inlägg som bär rubriken "Skatteutplundringen måste äntligen stoppas" är ett frontalangrepp på svensk skattepolitik. Inlägget håller hög intellektuell klass, även om "galleriet" får sitt när Rydenfelt exempelvis gör en jämförelse med det gamla feodalsamhället. När arrendatorerna och de livegna fick avstå från hälften av sin skörd till feodalherren kallade Marx och hans meningsfränder systemet för upprörande utsugning. Hur kan det då komma sig att vi accepterar en utsugning på mellan 80 och 100% av arbetsresultatet idag?

Rydenfelt tvekar inte heller att uttrycka sanningar som få vågar sätta på pränt, exempelvis:

"Sanningen är här att hundratusentals löntagare har jobb uteslutande tack vare skatteflykten. Sanningen är här att hundraprocentig taxering enligt skattelagarna skulle inneburit en katastrof för samhället. Sanningen — den aldrig hörda och förbjudna — att skatteflykten i större skala än någon vill erkänna, fungerar som olja i samhällsmaskineriet."

I andra avsnitt i boken berör Rydenfelt barnuppfostran, fri radio och TV och fackföreningsväldet.

Även advokaten Per-Olof Rudbäck står för ett skarpsinnigt inlägg om Förbuds-Sverige. Han går till angrepp mot den debatt som för till att "en människa kan ta skada av fängelse — utom i de fall då han skattefuskat." Rudbäck menar att brott mot enskilda individer är svårare än brott mot samhället. Sådana brott har ett offer på ett helt annat sätt än brott mot samhället.

Det allmänna förtroendet för de politiska styresmännen minskas dessutom genom möjligheter till legal skatteflykt för topparna inom samhället, och som exempel nämner han de välkända frikorten på SAS. Lagen gäller inte lika för översåtar och undersåtar.

Helt visst är det olika klass på inläggen i boken "Ny politik behövs", och i ett par av avsnitten kan man t.o.m. finna motstridande åsikter, det gäller Sven Rydenfelts och partiordföranden John Görnebrands åsikter om barnuppfostran. Att skilda synpunkter på samma fråga kan framföras i en och samma skrift från samma parti är helt visst nytt i svensk politik, men det är kanske på tiden att vi får se något sådant och inte enbart de strömlinjeformade åsikter som kommer från riksdagspartierna, där varje ord har vägts på guldvåg och pressats in i den gemensamma mallen.

Centrum-Demokraterna är en intressant politisk skapelse, det är bara att beklaga att det svenska valsystemet omöjliggör för partiet att vinna mandat och sätta lite extra färg på riksdagen under den kommande perioden.

Klas von Holst

Rakryggad socialist

Även det svenska kulturetablissemanget har börjat intressera sig för den östtyska oppositionen. Anledningen är att även socialister sällat sig till raden av protesterande mot regimen.

De oppositionella socialisterna är inte många, och för ett i många avseenden priviligierat liv i Östtyskland. Men förekomsten av socialistiska oppositionella kan möjligen verksamt bidra till att förtrycket i vårt södra grannland, mindre än tio mil från den svenska sydkusten, uppmärksammas i Sverige.

Ett inslag i uppmärksamheten kring den socialistiska oppositionen i Östtyskland är utgivandet av Jürgen Fuchs bok "Protokoll från en rannsakning" på svenska. (Norstedts, 230 sidor, cirkapris 48:-).

Boken består av två delar. Efter den första

delen börjar läsaren fråga sig vad förlag och kulturskribenter i Sverige sysslar med. Det är en delvis förvirrad och föga sammanhängande skildring av Jürgen Fuchs ansträngningar som ung författare. Man förvånas mest av att de östtyska myndigheterna vill ta Fuchs' skrivande så mycket på allvar, att han utsätts för övervakning och ingripanden från säkerhetspolisen.

Sedan man väl plågat sig igenom del 1 och svär över att socialister är desamma, oavsett om de finns i Sverige eller Östtyskland, och i det senare fallet oavsett om de tillhör makteliten eller är oppositionella.

Detta negativa intryck förbyts snabbt i ett lika positivt intryck i del 2 av boken. Fuchs har skrivit ett "protokoll" från förhören under tiden i fängelset, från november 1976 till september 1977.

I detta protokoll visar Fuchs helt andra kvaliteter. Det är en medryckande och intresseväckande skildring, som ger bilden av en rakryggad och principfast socialist, som inte är beredd att ge efter för påtryckningar av något slag.

Fuchs har utbildning i psykologi, och han förmår därför på ett enastående sätt stå emot förhörsledningens alla psykologiska knep. Han genomskådar dem nämligen enkelt. Boken blir genom detta en skildring av kampen mellan två jämbördiga parter. Eftersom Fuchs säger sig vara socialist menar sig säkerhetstjänsten inte behöva ta till fysiskt våld, utan nöjer sig med isolering och psykologi.

På sitt sätt kan man säga att det blir säkerhetstjänsten som tar hem spelet. Den förmår nämligen Fuchs att efter nästan ett år ansöka om utresetillstånd till Västtyskland. Något som fångens socialistiska själ länge stegrade sig inför.

Jürgen Fuchs bor idag i Västtyskland och kan där kanske få ett nytt perspektiv på sin tillvaro. Att han har berättartalang och skarpsinne visas med all tydlighet i bokens andra del. Att han saknar urskiljningsförmåga och självkritik framgår lika tydligt i bokens första del.

Den andra delen är i högsta grad läsvärd och rekommenderas varmt.

Klas von Holst

Om vinster

"Vinsten och vinstbegäret" är titeln på en nyutgiven bok av Danne Nordling. Utgivare är Askild & Kärnekull.

Som sig bör med ett grundligt verk börjar historien redan med de gamla grekerna. I ett inledande avsnitt presenteras filosofiska tankar kring vinsten från antikens Grekland och fram till våra dagar.

Även om detta kan vara nog så intressant, så är det andra delar av boken som ger störst behållning. Kritiken mot Marx' ekonomiska teorier är ingående och skoningslös. Tyvärr skulle det föra alltför långt att referera de resonemang som förs i en kort recension.

I ett andra huvudavsnitt i boken behandlas vinstens funktion i den moderna ekonomin. Avsnittet ger en lättillgänglig och översiktlig argumentation för marknadsekonomin. Eftersom detta avsnitt har så central betydelse i boken finns det anledning att ifrågasätta om bokens titel ger en rättvisande bild av det centrala budskapet i boken. De bästa bitarna handlar om principerna för vårt marknadsekonomiska system. Även om vinsten där spelar en betydelsefull roll, är det själva systemet som ges den främsta uppmärksamheten.

Vinstens funktioner i marknadsekonomin sammanfattas kort i följande punkter:

Vinsten är drivkraften. Vinsten styr människans handlande så att beslut och arbetsinsatser

Så här fördelas företagens vinster i Sverige.

blir rationellt grundade.

Vinsten fungerar som styrmedel, och styr samhällets resurser till de sektorer där de gör störst nytta. En hög vinstnivå inom en sektor av ekonomin visar att där behövs ökade resursinsatser, något som vinsterna lockar fram.

Det är ytterst konsumenterna som utövar styrfunktionen, vilket även innefattar exempelvis krav på variation av tvål- och tandkrämssorter efter individuella preferenser. Författaren framhåller att det endast är Nazi-Tyskland som gått så långt som till en begränsning till fyra tvålsorter. T.o.m. i Kommunist-Kina förekommer större frihet — 40 sorters tvål och 20 sorters tandkräm.

Vinsten ger trygghet. Med det menas att vinsten fungerar som buffert i samband med resultatförändringar i företaget. Vinsten tar smällarna när det går dåligt, men vill då också vara med och njuta av frukterna när det går bra. Att variationer i företagets resultat tas upp av vinsten innebär att de anställda kan känna sig tryggare. Fanns inte vinsten som en buffert skulle alla variationer direkt tas ut i form av personalförändringar.

Vinsten behövs för att stimulera kapitalbildningen. För att utveckla vårt näringsliv behövs ständiga nyinvesteringar. För att klara av dessa behövs kapital. Och kapitalet söker sig till näringslivet bara om det får ordentlig avkastning. De vinstmedel som skapas i företagen går också huvudsakligen tillbaka till företagen i form av investeringar. Bara en liten del av vinsterna delas ut till aktieägarna. Ett belopp som inte ens motsvarar normal bankränta.

Vinsten fungerar också som inkomstkälla. Här har vinsten en ganska blygsam roll i svensk ekonomi. Och beskattningen av vinsterna i företagen och hos aktieägarna, liksom beskattningen av ägarnas förmögenhet gör att vinsten som inkomstkälla har en nettoeffekt som är än mindre. Det rör sig om någon eller några procent av de totala inkomsterna i samhället.

Carl G. Holm

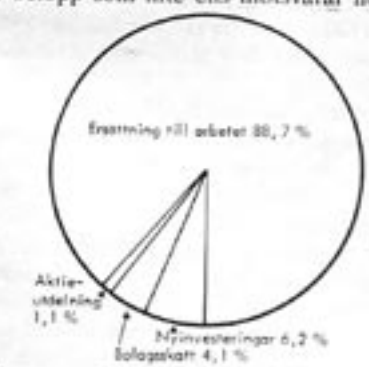

Företagens vinster är bara en del av företagets hela produktionsvärde. Det här cirkeldiagrammet visar att den allra största delen av företagets produktionsvärde utgörs av löner.

Barbari utan mänskligt ansikte

"Det sägs att om en dykare mycket hastigt tar sig upp till ytan från stort djup, så kan han dö, eller i alla fall drabbas av dykarsjuka, en sjukdom då blodet kokar i ådrorna och man liksom sprängs sönder inifrån."

Så upplevde Vaklimir Bukovski själv den spektakulära utväxlingen på Zürichs internationella flygplats den 18 december 1976, då han frigavs i utbyte mot den chilenske kommunistpartiledaren Luis Corvalan — efter ett initiativ som tagits av "The International Sakharov Hearing Committee" i Köpenhamn.

Det är med dessa ord Bukovski inleder sin självbiografiska skildring "Och vinden vänder igen", som utkom på svenska 1978, i vilken han beskriver sin kamp i de sovjetiska fängelserna, lägren och mentalsjukhusen, där han tillbringat praktiskt taget hela sitt vuxna liv fram till frigivningen.

Det är en diger bok på hela 454 sidor, vilket dock inte bör avskräcka någon, eftersom boken trots formatet är ovanligt lättläst. Bukovskis stil är enkel och rakt på sak. Hans resonemang är välgörande klart och okomplicerat, fastän genomtänkt, logiskt och konsekvent — en idag tyvärr alltför sällsynt kombination. Inte ens den minst sagt mediokra översättningen, där ryskans ordval och meningsbyggnad alltsomoftast lyser igenom, har lyckats att minska styrkan och intensiteten i Bukovskis budskap.

Boken ger skakande interiörer av helvetet i fängelserna, de psykiatriska skräckklinikerna och koncentrationslägren, de ändlösa, mördande fångtransporterna — en vämjelig tillvaro av smuts, hopplöshet, våld, homosexualitet och självmord, en total rättslöshet, där vaktmanskapet ofta är mer kriminellt än fångarna själva.

Här skildras även den absurda tillvaron utanför fängelsemurarna, i "Iriheten", som enligt Bukovski inte är något annat än ett gigantiskt koncentrationsläger med 250 miljoner fångar. Han berättar om den enfaldiga, ständigt hamrande propagandan, om grotesk byråkrati, hopplös ineffektivitet och skandalöst slöseri med alla resurser, samt om den utbredda ekonomiska brottsligheten och den närmast epidemiska korruptionen.

Bukovskis personligt upplevda skildring av oppositionens framväxt i Sovjet sedan slutet av 50-talet och det sovjetiska samhällets förändring sedan Stalins död, ger läsaren en utmärkt och väl sammanhållen bild av detta utomordentligt viktiga politiska skeende — med säkerhet ett av de mest avgörande i vår samtid.

Även hans reflexioner kring de internationella frågorna, marxismen, sovjetstaten, stalinterrorn etc är väl genomtänkta och stundtals lysande. Icke minst hans nyanserade syn på västvärlden — sedd med den unge oppositionelle Moskvastudentens ögon — är värda att begrunda, både en och flera gånger. På denna punkt skiljer sig Bukovski markant från flertalet andra Sovjetdissidenter, som alltför ofta har en ganska naiv och verklighetsfrämmande uppfattning om förhållandena i USA och Västeuropa. Riktar man en petition eller ett klagomål till en sovjetisk myndighet, oavsett om man vänder sig till den lokala bysovjeten eller till Högsta Sovjets presidium, får man åtminstone ett svar, låt vara att detta är intetsägande eller ljuger en rakt upp i ansiktet, konstaterar Bukovski. Skriver man däremot till Förenta Nationernas kommission för de mänskliga rättigheterna, kan man i bästa fall förvänta sig en vältalig tystnad.

Vladimir Bukovski

Man kan faktiskt fråga sig om det finns så värst många västliga politiker i ansvarig ställning, som trots oinskränkt tillgång till en relevant information, har en lika verklighetsanknuten bild av förhållandena på andra sidan järnridån.

Vladimir Bukovski är inte bara en av sovjetsystemets allra djärvaste och mest konsekventa kritiker — han är utan tvekan även en av de intelligentaste. Med sin enkla och engagerande stil, sin sarkastiska och ofta desperata humor, lyckas Bukovski förmedla en bättre bild av det moderna sovjetsamhället än hyllmeter av knastertorr vetenskaplig facklitteratur. För den som vill sätta sig in i den sovjetiska dissidentrörelsens framväxt och arbetsvillkor, utgör boken obligatorisk läsning. I raden av dokument om den sovjetiska verkligheten är hans bok en av de mest avslöjande och mest upprörande.

Vladimir Bukovskis öde är en skakande skildring av mänsklig förnedring, men även av en okuvlig motståndsvilja och ett nästan ofattbart personligt mod, och till sist individens triumf över alla vidrigheter. Detta inger läsaren trots allt en viss känsla av tillförsikt, efter att brutalt ha konfronterats med den kommunistiska förtrycksapparatens hela instrumentarium av infamitet, ett barbari utan mänskligt ansikte — detta vår tids stora Holocaust.

Aleksandr Istinov

Vladimir Bukovski: "Och vinden vänder igen", Norstedts, Stockholm 1978. Cirkapris 160:-.

Rätten att välja alternativ skola

Möjlighet att gå i alternativa skolor är garanterat i en rad internationella konventioner som Sverige anslutit sig. De reella möjligheterna att utnyttja konventionernas rättigheter är dock ganska små. Svensk skolpolitik motverkar alternativa skolor och pedagogiskt nytänkande. Den svenska politiken är rakt motsatt den som förs i exempelvis Danmark.

Demokrati i skolan

Under många års skoldebatt har det talats mycket om "demokratisering" av skolan. Olika debattörer har haft skilda meningar om vad som menas med demokratisering. Dessvärre har somliga inriktat intresset på avskaffande av kunskapskrav, disciplin och betyg.

Sådana förändringar har inget med demokrati att göra, även om det på exempelvis disciplinens område förefaller naturligt att skolan anpassar sig till ändrade normer i samhället, så får detta naturligtvis inte föra i riktning mot anarki.

Skall begreppet demokratisering ges en rimlig innebörd i skolans värld, så måste det innebära en anpassning av skolans verksamhet till vad elever, föräldrar, lärare och andra intressenter menar är rimligt. Det gör man inte genom beslut på stormöten eller genom gruppdiskussioner, utan genom att acceptera mångfald och alternativa skolformer.

I demokratins innersta väsen ligger valfrihet och mångfald. På skolområdet har vi de senaste decennierna upplevt en utveckling som inneburit raka motsatsen mot en demokratisering, om vi ser på demokratiseringen från dessa utgångspunkter.

Rätten att välja undervisning

Rätten för föräldrarna att välja undervisning för sina barn finns inskriven i en rad internationella konventioner som Sverige anslutit sig till. Den har också formulerats i skollagen, och där ges i princip möjlighet att starta privata skolor med alternativa utformningar. Skollagen har samtidigt ställt upp vissa minimikrav, som måste uppfyllas för att skolan skall accepteras av samhället.

Bland de internationella konventioner som reglerar rätten att starta egna skolor kan nämnas FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, där det i artikel 26 heter "Rätten att välja den undervisning som skall ges åt barnen tillkommer i främsta rummet deras föräldrar".

I UNESCO-konventionen mot diskriminering i undervisningen (av den 14 december 1960) heter det att det "är väsentligt att respektera föräldrars och andra laga målsmäns frihet, för det första att välja andra läroanstalter för sina barn än de som upprätthålles av de offentliga myndigheterna, men som motsvarar de minimikrav för undervisning som må ha fastställts eller godkänts av vederbörande myndigheter och, för det andra, att på ett sätt som överensstämmer med formerna för landets rättstillämpning tillförsäkra barnen en religiös och moralisk uppfostran i enlighet med deras egen övertygelse".

Vidare heter det i UNESCO-konventionen att de offentliga myndigheterna inte får göra åtskillnad i behandlingen av landets egna medborgare, utom på grund av förtjänst, i vad avser skolavgifter eller andra former av studiehjälp.

I Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna heter det att "vid utövandet av den verksamhet staten kan påtaga sig i frågan om uppfostran och undervisning skall staten respektera föräldrarnas rätt att tillförsäkra sina barn en uppfostran och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelse."

Sverige har anslutit sig till de två först citerade konventionerna, men då det gäller Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna har Sverige gjort reservationer just rörande utbildningsavsnittet.

Ett intressant mål som väcktes inför Europarådets kommission för de mänskliga rättigheterna om innebörden i de svenska reservationerna ledde till att regeringen ändrade sitt tidigare beslut någon vecka innan domslutet skulle tillkännages. Regeringen hade underhand fått veta vad kommissionens utslag skulle bli, och förekom en fällande dom genom att ändra det beslut som tagits upp till prövning. Beslutet innebar att den oberoende evangelisk-lutherska S:t Martins församling i Stockholm ej fick ordna egen religionsundervisning för församlingens barn, med möjlighet för dessa att få befrielse från skolans ordinarie religionskunskapsundervisning.

Det är således i konventioner och svensk lagstiftning klart fastslaget att svenska medborgare har rätt att gå i andra skolor än de samhället erbjuder.

Men det är inte alltid lätt att utnyttja dessa möjligheter i praktiken.

För att driva en skola krävs naturligtvis pengar. Det offentliga skolväsendet finansieras skattevägen, medan den som vill starta en ny alternativ skola vanligen måste räkna med att ta in hela beloppet genom skolavgifter. Den som sätter sina barn i en sådan skola tvingas alltså att betala för skolan två gånger, dels via skatten, dels direkt.

Det har inte alltid varit så, tidigare var det brukligt att ge generösa statliga och kommunala bidrag till de privata skolorna. Detta gjorde att skolavgifterna kunde hållas låga, så att urvalet till skolan blev brett. Genom att bidragen i stor utsträckning har försvunnit blir det bara de välsituerade som idag har råd att placera sina barn i alternativa skolor.

Mordet på privatskolorna

Nästan allt nytänkande på det pedagogiska området har först utvecklats i enskilda läroanstalter. Först sent omsider har samhället följt efter. Detta ligger i systemets natur. Enhetlighet och landsomfattande läroplaner befrämjar inte experimentverksamhet. En liten självständig skola har lättare att pröva nya idéer.

De idéer som på detta sätt har introducerats i landet har många gånger förts över till det allmänna skolväsendet — om idén visat sig lyckosam.

Under både 1800- och 1900-talet har det således tillkommit nya skolor grundade kring nya pedagogiska idéer, skolor som ofta skapats i stiftelseform.

I den mån idéerna fördes vidare till det allmänna skolväsendet försvann skillnaderna, men skolan kunde trots detta bestå, med marginella skillnader i läroplan jämfört med det allmänna skolväsendet.

I samband med införandet av enhetsskolan och grundskolan kände många lärare, föräldrar och elever stor skepsis. De privata skolorna var inte sena att utnyttja denna skepsis, genom att behålla den tidigare realskoleformen.

Detta kunde inte statsmakterna se med blida ögon, de privata skolornas popularitet var så stor att det krävdes mycket höga betyg för att bli antagen. Det blev en selektering av

Många enskilda skolor har strävat efter närmare kontakt mellan lärare och elever i mindre enheter.

eleverna till privatskolorna på ett sätt som gick rakt emot grundtanken bakom enhetsskolefreformen, att alla skulle föras samman till i stort sett gemensamma kurser.

I samband med beviljandet av statliga anslag till det enskilda skolväsendet lät staten då förstå att fortsatta bidrag förutsatte en övergång till enhetsskola/grundskola.

I propositionen om grundskolans införande från 1962 sägs således att bara sådana skolor vars omfattning och allmänna inriktning väsentligen motsvarar grundskolan skall accepteras.

För att överleva tvangs de privata skolorna att mer eller mindre fullständigt anpassa sig till den offentliga skolans läroplan. De särdrag som tidigare funnits, olika för olika skolor, försvann.

1969 fann regeringen en risk för sned social rekrytering i de privatskolor som fanns kvar, trots att de generösa statsbidragen gjorde terminsavgifterna helt marginell. I 1969 års budget konstaterades att de privata skolorna nu hade skaffat sig samma läroplan som det offentliga skolväsendet, och att de "därför numera knappast fyller något utbildningsbehov som inte kan tillgodoses inom det allmänna skolväsendet".

Den utveckling som staten tvingat fram några år tidigare togs nu till intäkt för att förklara att privatskolorna inte behövdes!

Trots de ändrade synpunkterna på privatskolornas verksamhet 1969 fortsatte staten att betala bidrag i oförändrad omfattning.

1973 fattades emellertid ett nytt beslut. Riksdagen beslöt att inte betala ut statsbidrag till skolor som inte fick kommunala bidrag. De kommunala bidragen till driften var jämfört med statsbidraget helt obetydliga, men trots detta skulle alltså bidrag inte utgå om kommunen beslöt att inte ge bidrag.

I praktiken rörde det sig om privatskolor i Stockholm och Göteborg. I Stockholm satt socialisterna vid makten under perioden 1970-1973, och de utnyttjade omgående möjligheten att avskaffa de kommunala bidragen till de enskilda skolorna. Göteborg, som då hade borgerlig majoritet, fortsatte att betala bidrag.

Resultatet blev att åtta enskilda försvann (eller inordnades i det kommunala skolväsendet) i Stockholm. Göteborgs två enskilda skolor kunde fortsätta driften.

I Stockholm återstod endast Franska skolan, som trots kraven på enhetlighet haft mycket speciella förhållanden. Franska skolan understöds också av franska myndigheter och spelar såtillvida en viss roll även utrikespolitiskt. Ett stopp för bidragen till Franska skolan skulle ses mycket illa i Paris.

Det räcker inte att uppfylla de formella kraven

Den som kan finansiera en privat skola och uppfyller de formella kraven skall i princip ges tillstånd att driva skolan, om verksamheten förestås av en ansvarsmedveten och skolkunnig medborgare. Men det räcker inte alltid att uppfylla de formella kraven, om man vill starta en skola i en kommun med socialistisk majoritet. Där ser man alternativ till den av samhället tillhandahållna utbildningen som något ytterligt suspekt, som i största möjliga utsträckning bör motarbetas.

När man häromåret ville starta en s.k. Waldorf-skola i Norrköping, vägrade således kommunen att ge tillstånd. Trots att den enligt skollagen var skyldig att ge tillstånd.

Det var inte tal om att försöka utverka statsbidrag eller kommunala bidrag, utan enbart om rätten att starta en alternativ skola.

Waldorf-skolor finns på flera ställen i landet. Även staten ser det som intressant att alternativa pedagogiska metoder prövas, men det skall tydligen vara någon måtta på i vilken utsträckning det får ske. Bidrag ges således till skolan i Stockholm (Kristofferskolan), medan bidrag inte ges till övriga motsvarande skolor. Den som vill gå i en Waldorf-skola måste bo i Stockholm, för att samhället skall finna det meningsfullt att bidra till kostnaderna. Många menar emellertid att skolformen är så intressant att de tar på sig hela kostnaden för att få in sina barn i en Waldorf-skola. Sådana finns förutom i Stockholm i Järna, Lund, Göteborg, Delsbo och (sedan beslutet att vägra tillstånd överklagats) Norrköping.

Sådana skolor skulle säkert finnas på fler ställen i landet, om de kunde få rimliga ekonomiska villkor.

Det förtjänar att påpekas att de enskilda skolorna vanligen har lägre kostnader per elev än de kommunala skolorna, trots att kvaliteten på undervisningen på inget sätt är lägre. Samhället skulle således kunna tjäna rent ekonomiskt på en generösare attityd i bidragsfrågor.

Minoritetsskolorna

Det finns fortfarande en del enskilda skolor kvar som är speciellt inriktade på minoritetsgrupper. Även där tycks det ha kliat i fingrarna på politikerna, men än så länge tolereras deras verksamhet. En del får t.o.m. ekonomiska bidrag till sin verksamhet.

Minoritetsskolor finns för esterna (en i Stockholm och Göteborg) samt för katoliker och judar (bägge i Stockholm).

Liknande status har skolor som inriktar sig på utländska medborgare som befinner sig i Sverige på uppdrag av några års varaktighet. Dessas barn kan gå i skolor som i princip följer moderländernas kursplaner. Det finns i Stockholm sådana skolor med undervisning på engelska, franska och tyska och i Göteborg på engelska.

Inte många skolor kvar

I Sverige finns efter de senaste tio årens utveckling inte många alternativa skolor kvar. I hela landet finns endast 27 grundskolor, 8 kombinerade grundskolor och gymnasier och 11 gymnasier kvar utanför det allmänna skolväsendet. En betydande del av dessa är av mycket speciell karaktär, exempelvis minoritetsskolorna, en del skolor som drivs av humanitära organisationer för svåranpassade barn (exempelvis Frälsningsarméns skola på Ekerö), internatskolor främst för utlandssvenskars barn, språkskolorna och Waldorfskolorna.

Utanför denna grupp finns det bara något tiotal skolor som i egentlig mening kan sägas utnyttja den frihet som lagen garanterar att driva alternativa skolor.

På några ställen i landet finns således grundskolor med en kristen grundsyn, som erbjuder alternativ till den sekulariserade

Fortsättning på nästa sida!

Dalai Lama om Kinas nya politik

Det har cirkulerat rykten om att Dalai Lama skulle vara beredd till en omprövning av Tibets politik gentemot Kina. Dalai Lama ger nedan sina egna synpunkter på Kinas nya politik.

Den senaste tidens utveckling i Kina pekar på att de kinesiska ledarna för en försiktig och pragmatisk politik, så väl inrikes som utrikes. Som en följd av denna ändring i politikens inriktning har en viss liberalisering och mildring av förtrycket införts i Inre Mongoliet, Turkestan och framförallt Tibet.

Detta är en synnerligen välkommen förändring, men det finns för närvarande ingen anledning att vara alltför optimistisk om innebörden i de förändringar som ägt rum. Det är för tidigt att dra säkra slutsatser. Vi ser förändringarna med en viss misstänksamhet: Något som vi har lärt av kineserna genom egna personliga erfarenheter under nio år under kinesiskt styre och därefter exil i två årtionden. Kinesisk politik och förändringar i kinesisk politik har alltför ofta varit oförutsebara.

Deng Xiao-ping sa nyligen i Japan: "Om du har ett fult ansikte, tjänar det inget till att låtsas att du är vacker". Jag tar intryck av denna filosofi, särskilt när den formuleras av en kinesisk ledare. Det är helt visst en korrekt inställning, och om han menar allvar uttrycker han en vilja att acceptera verkligheten sådan den är. Det finns alltid en risk att de som har makt har överdriven tilltro till sin egen förmåga och att de är omedvetna om sina egna brister. Detta är anledningen till många av de problem som världen brottas med idag.

Jag har vid upprepade tillfällen sagt att vår kamp inte är en kamp mot kommunismen, mot förändringar eller ens mot kineserna. Det är inte heller en kamp för att vi som befinner oss i exil ska kunna återvända. Grundfrågan för vår kamp är tillståndet för de sex miljoner tibetaner som befinner sig i Tibet. Vi driver vår frihetskamp med dessa människors goda vilja. Majoriteten av dem, särskilt bland de unga, är mycket missnöjda med kineserna och vill inte leva under kinesisk dominans. Men de är oförmögna att göra något, eftersom hela landet är som ett jättelikt fängelse.

Som är fallet med fängelser av vilken storlek de vara må, så lyckas inte särskilt många fångar själv ta sig ut. Så våra landsmän måste förlita sig på våra insatser och vi förlitar oss på att världsopinionen skall stödja vår kamp.

Varför skall ett främmande styre tvingas på sex miljoner motvilliga människor? Varför skall de inte ges rätten att välja själva? Om majoriteten av folket i Tibet verkligen vill leva under kinesiskt styre, skulle det vara fel av de 100.000 tibetanerna i exil att arbeta mot sina landsmän i hemlandet. Det skulle vara moraliskt fel. Men vi måste först veta vad tibetanerna verkligen tycker. Hittills är det bara de kinesiska propagandaorganisationerna och deras ombud i Väst som hävdat att tibetanerna är nöjda med de rådande förhållandena.

Vi har inte ett enda oberoende tibetanskt vittnesmål som kan ge stöd för dessa påståenden.

Dalai Lama

(Copyright TNA, London)

Dalai Lama har lång erfarenhet av opålitliga kinesiska ledare. Här en bild från 1950-talet där Mao Tse-tung poserar mellan Panchen Lama och den då blott 21-årige Dalai Lama.

Alternativ skola
(forts. från föregående sida)

allmänna skolan. Sådana finns i Örkelljunga, Örebro och Göteborg. Planer finns på att starta en motsvarande skola i Uppsala. I Uppsala finns också gymnasiet för blivande präster, Fjellstedtska skolan.

I Stockholm finns också några få privatskolor kvar. I Stockholms-området finns så stort elevunderlag att det går att driva verksamhet även med de höga terminsavgifter som frånvaron av statsbidrag leder till.

De två skolor på grundskolenivå som finns kvar (Maria Elementarskola och Carlssons skola) röner så stort intresse att väntetiden för inträde uppgår till över fem år. För att ha en chans att komma in i dessa skolor måste barnet anmälas redan i ettårsåldern. En hel del föräldrar anmäler t.o.m. sina ofödda barn!

Sverige unikt

I hela den fria världen finns ett livaktigt nät av privata och alternativa skolor. Dessa bidrar på ett intressant sätt till den pedagogiska utvecklingen, och utgör en säkerhetsventil för föräldrar och barn som är missnöjda med det allmänna skolväsendet.

I andra länder ser man det som en tillgång om föräldrarna vill satsa ekonomiska resurser på att bidra till sina barns utbildning och uppfostran. I Sverige är det mer respektabelt att köpa färg-TV eller åka till Mallorca, än att betala för en alternativ skola, något som betraktas med stor tveksamhet från myndigheterna.

Vi behöver inte gå längre än till våra grannländer för att finna en helt annan syn på de alternativa skolorna.

I Finland har de privata skolorna varit dominerande på gymnasienivå under en lång tid — främst på grund av att samhället inte intresserat sig för en utbyggnad av det allmänna skolväsendet. Läsåret 1967/68 gick således 173.000 av sammanlagt 300.000 elever i "läroverk" i enskilda skolor, 362 av de 636 läroverken var enskilda.

Liksom i Sverige har det allmänna skolväsendet byggts ut kraftigt. Det har inneburit att kommunerna på många håll har tagit över de tidigare privata skolorna. Men det skall då klargöras att det varit fråga om kommunens enda skola, inte om ett alternativ till den allmänna skolan.

F.n. finns 24 enskilda läroverk kvar. Dessa får statsbidrag som täcker i stort sett alla kostnader.

Fortsättning på sidan 15

En helt vanlig dag i Litauen

Klockan 12 den 14 juli 1978 nära marknadsplatsen i Litauens huvudstad Vilnius, stoppades Regina Teresintė, bosatt i Kelmė, av en militär i uniform. Han grep hennes händer och försökte få henne att stiga in i en bil. Flickan lyckades förhindra det och begav sig mot marknadens utgång. Militären höll sig intill henne och anmodade henne att stiga in i bilen. När han förstod att han inte skulle lyckas med "lugna" metoder övergick han till våldsamheter. Men Regina började skrika att hon var helt oskyldig, vilket utlöste ett liv och oväsen och fick folk att samlas. För att undvika folksamling och den av denna följande oordningen förklarade då militären att han hade misstagit sig, uppmanade människorna att skingras, varefter han avlägsnade sig. Men en annan uniformsklädd militär fortsatte att följa efter Regina när hon gick omkring på marknadsplatsen. När Regina skulle avlägsna sig från marknaden uppenbarade sig den första militären och en civilklädd man från KGB. Militären stoppade en "Volga" som passerade platsen och försökte tvinga in flickan i bilen med våld. Tillsammans släpade de in flickan i bilen och satte sig på varsin sida om henne. Strax efter det att bilen satt sig i rörelse frågade de efter hennes identitetspapper, men eftersom Regina bara tänkt besöka marknaden hade hon inga handlingar på sig. Männen krävde då att de skulle åka till hennes bostad för att hämta dem, men Regina vägrade. De förde henne då till järnvägsstationens militärkontor. Där steg de ur bilen och efter att ha "betalt" bilägaren med en halv liter vodka för besväret, förde de in henne på kontoret. Funktionären på kontoret presenterade sig inte utan började tala till Regina på ryska och krävde att hon skulle svara på ryska. Men Regina envisades att tala litauiska. När Regina frågade varför hon förts hit svarade mannen att en kvinna hade förlorat sin portmonnä och att regina var misstänkt för att ha stulit den. Regina protesterade: "Eftersom Ni ljuger vägrar jag att svara i fortsättningen!"

Funktionären gav sig iväg utan att ha uppnått någonting och lämnade henne ensam med militären som hade gripit henne. Han hotade henne med avrättning och andra straff. På detta svarade Regina: "Det är Ni som är de största brottslingarna och därför borde Ni skjutas först!" —"Vi ska hänga dig!" skrek den ursinnige militären. Regina svarade lugnt: "Jag är säker på att Ni skulle vara kapabla att göra det, det är bara det att Ni inte har något motiv!"

Militären beordrade då flickan att sätta sig på "den elektriska stolen". Hon stängdes in sittande på stolen, så att bara huvudet och händerna stack fram. Denna stol gav dock ingen elektrisk stöt: uppenbarligen användes den bara för att skrämma offren för militären. När funktionären återkom uttryckte han sin belåtenhet med flickans position. Regina svarade skrattande: "Här känner jag inga elektriska stötar. Tvärtom sitter man riktigt bekvämt, och jag är säker på att man rent av skulle kunna ta sig en tupplur."

När funktionären sedan avlägsnat sig, tog Regina fram ett radband och förklarade: "Nu ska jag be för er alla!" Hon bad i en dryg halvtimme. När funktionären kom tillbaka försökte han avbryta hennes bön och talade till henne på ryska: "Så Du tror på Gud! Eller har Du kanske redan tänkt om?" Regina bad honom att inte avbryta hennes bön. Hon fördes sedan till ett annat rum, där en annan funktionär väntade på henne. Han, liksom den förste funktionären, talade ryska. Han väste: "Om Du inte vill tala, skriv då!" Regina tog papper och penna och svarade: "Okej. Säg mig Ert namn så skall jag skriva det. Jag kanske har nytta av det en dag!"

Funktionären röt till henne: "När Du har sagt Ditt namn ska jag säga mitt!" Han tog ifrån henne papper och penna och bad på nytt om hennes identiteshandlingar. Regina svarade endast: "Jag har inte gjort något orätt; jag har gått över gatan på övergångsställe när trafikljuset var grönt för mig, jag har inte stört någon, jag har inte sparkat eller bitit någon. Så varför har Ni fört mig hit?"

Funktionären svarade: "Vi misstänker Dig för spekulation, så vi har fört hit Dig för att undersöka." Regina förnekade även denna anklagelse. Hon lämnades därefter ensam på nytt. Efter några minuter återkom funktionären och föreslog flickan en litauisk förhörsledare. Regina svarade: "Alla Era ansträngningar är förgäves. Jag tänker inte säga Er någonting!" Den nye förhörsledaren kom och visade sitt identitetskort, men flickan hann vare sig läsa namnet eller titta på fotografiet. Efter att återigen ha frågat efter identitetshandlingarna började "omskolningstaktiken": "Du är så ung, så vacker, men ändå så envis! Tala så ska Du genast släppas fri!" Regina svarade: "Det är onödigt att Ni smickrar mig, jag blir ändå inte rörd. Om jag hade känt mig skyldig skulle jag kanske ha varit rädd. Men jag vill inte tänka tanken ut att den sovjetiska militären sätter helt oskyldiga människor i fängelse eller skjuter eller hänger dem, som en av de närvarande hotade mig med. Om jag anses skyldig vill jag veta till vad."

Eftersom KGB-männen inte visste vad de skulle svara, kom de fram till att flickan hade rätt. På frågan "varför anses jag skyldig?" svarade de: "Vi måste kontrollera alla som befinns vara utan identitetshandlingar." Regina: "På vilken grund antog Ni att jag var utan handlingar?" Svar: "Du verkade misstänkt . . ." "Men de kunde inte förklara motivet till att hon verkade misstänkt. Regina hotades nu med att föras till säkerhetspolisen. Flickan bragtes inte det minsta ur fattningen. De frågade henne sedan var hon arbetade: "Håller Ni kanske konserter eller är Ni dirigent?" Regina skrattade åt den frågan: "Militären har inte behov av musiker, så jag ser inte hur jag skulle kunna arbeta med er." KGB-männen började då på nytt att skrämma henne och sade henne att i Vilnius finns det bara tre eller fyra musikskolor och därför skulle det inte vara svårt att ta reda på allt om henne. Flickan bragtes inte heller denna gång ur fattningen. Förhörsledaren ropade då till militären som befann sig i ett annat rum: "Om bilen är klar för vi henne till Lenin 40" (säkerhetspolisens högkvarter). Militären svarade att bilen var klar. Regina frågade vart hon skulle föras nu. Förhörsledaren svarade vredgad: "Stick iväg!" Knappast vågade hon tro att hon var fri och uttryckte sin förvåning: "Då behövs inte längre namn och handlingar?" —"Vi vet Ditt namn också utan att se handlingarna!" Med detta avslutades förhöret. Klockan var ungefär tre på eftermiddagen.

Christer Arkefors

Marknad i Riga, huvudstad i Litauens grannland Lettland.

NYTT FRÅN FÅNGLÄGREN

Kinas Gulag-arkipelag

En erfaren amerikansk diplomat som nyligen återvände från en långvarig vistelse i Kina rapporterar om ständig oro i landet, trots myndigheternas försök att slå ner alla protester. Amerikanen, som talar flytande kinesiska, tog åtskilliga avskrifter från handgjorda väggtidningar i Peking och i Shanghai, i vilka oliktänkande öppet kritiserar den kommunistiska regimen och kräver frihet.

En stencilerad väggtidning avslöjade för första gången att hundratals, ja kanske tusentals, politiska fångar har torterats och satts på hungerdiet i ett muromgärdat fängelse i utkanten av Peking. Väggtidningen revs snabbt ned och författaren greps och anklagades enligt uppgift för förräderi, ett brott som straffas med döden. Men under den korta tid då väggtidningen satt uppe, gav den en glimt av den skräck som härskar bakom den leende fasaden som Peking bygger upp för tusentals godtrogna och beundrande besökare från Väst.

Fängelset, som heter Qin Cheng, är omsorgsfullt gömt i vad som förefaller vara ett vanligt militärt skyddsområde. Själva fängelset är omgärdat av höga murar med elektrisk taggtråd på toppen, och administreras av den topphemliga femte avdelningen på Säkerhetsdepartementet. Vakterna väljs ut med omsorg och får ständigt nya poster inom anläggningen, för att hindra att information om fängelset når yttervärlden.

Alla fångar sitter i isoleringsceller på 1×2,5 meter. Celerna innehåller en träbrits, en potta och ett tvättfat. Det finns ingen tvål. En kall dusch tillåts en gång i månaden. Varje fånge får två svarta fånguniformer per år, en för sommaren och en för vintern.

Fångar som betraktas som "samarbetsovilliga" utsätts för djävulsk psykisk tortyr, liksom för fysisk misshandel. En del fångar utsätts dygnet runt för strålkastare som är så kraftiga att fångarna blir vilda. Många begår eller försöker begå självmord. Andra hungerstrejkar, även om matransonen i fängelset nätt och jämt räcker till att upprätthålla livet. Det finns ingen kontakt med världen utanför. Fångarna identifieras enbart med nummer, inte med namn. Flertalet "försvinner" i fängelset, men andra frisläpps efter strafftider på minst tio år. De frisläppta fångarna måste vanligen läggas in på sjukhus för att återvinna fysisk och psykisk styrka.

Väggtidningen slutade med en vädjan: "Vi måste bli av med Qin Cheng-fängelset för gott. Vi måste bli av med politisk förföljelse och politiska fängelser för gott. Det är inte ett fåtal olyckliga offers öde som står på spel, utan de grundläggande mänskliga rättigheterna för hela folket."

(America's Future, New Rochelle, N.Y.)

Igor Ogurtsov

Igor Ogurtsov är en av Sovjets internationellt mest uppmärksammade politiska fångar f.n. En utförlig redogörelse för Igor Ogurtsovs öde gavs i Contra nr 2 1976.

Vi skall nu följa upp Igor Ogurtsovs situation med aktuella uppgifter om hans hälsotillstånd, som vidarebefordrats av hans mor Evgenija Mihalovna Derevenskova.

Ogurtsov är 42 år gammal, och hans egen redogörelse har vidarebefordrats till det internationella läkarsällskapet av modern.

9 mars 1978. Återigen började mina ben — utan någon anledning — att bli kalla, och inom 3-4 dagar fick jag fruktansvärda smärtor i benen, så illa att hjärtat en gång stannade. Jag är bekymrad för mina ögon, även om jag inte förlorat synen, blir jag snart trött på grund av allmän svaghet och ser av och till streck och prickar i mitt vänstra öga. De irriterar och för säkert inte något gott med sig.

17 april 1978. Hälsotillståndet är förhållandevis dåligt, delvis naturligtvis beroende på "kurvistelsen i två månader" (isoleringscell), om man ser till det mest närliggande, beroende på de sju åren i fängelse om man ser grundligare på saken och de tolv åren i fångenskap om man ser saken i hela dess vidd. Att återvinna hälsan kan jag naturligtvis inte ens drömma om. Allt här försämrar min hälsa, och det finns ingen här som kan ge bot. I ett brev är det svårt att återge allt. Jag har redan skrivit om mitt vänstra öga: på ett ställe har det uppstått ett ojämnt mörkt streck, det rör sig bara samtidigt med ögongloben. Den irriterar mig mycket. Jag vet inte ens vad det är för något, och det finns ingen som kan tala om det för mig. Vad beträffar smärtorna i ryggradens ländkotor så har de inte lindrats de senaste två månaderna — smärtan har börjat röra sig framåt, nedåt mot höften.

26 maj 1978. Fortfarande smärtor i ryggen, så jag arbetar endast med stor svårighet. Fysiskt får jag genomgå det som är mycket värre, ryggsmärtan är bara en del av helheten.

17 november 1978. I år känner jag mig sämre än efter sju års fängelse, även om det är betydligt bättre vad gäller luft, rörelse och mat. Hälsan är dålig — jag har nu smärtor i magen och i ryggen — en smärta som sprids i hela kroppen.

14 februari 1979. Det är inget tvivel: För det första att min sjukdom sitter i lymfkärlen, för det andra källan till förgiftningen, som resulterar i ömhet i hela kroppen, hårförlust etc, för det tredje visar mandlarna att början till allt är att söka i halsen; det är mandlarna som förorsakar problemen i den övriga kroppen... Det gångna året har varit svårt för hälsan, frestat på lika mycket, för att inte

säga mer än, de tidigare elva åren. Smärtorna i magen och ryggen är sådana att varje steg, varje böjning, varje hostning känns, men jag måste ju arbeta! Jag har smärtor dag och natt! Dessa smärtor har jag känt utan uppehåll i över 12 månader. Det är svårt att säga var det slutar.

28 februari 1979. Känner mig tämligen dålig, det är svårt att arbeta. Den oupphörliga smärtan i ryggen och under magen känns i bäckenbenen... Eftersom jag inte själv kan sluta mig till vad felet är vet jag inte vad som bör göras.

Igor Ogurtsov dömdes som ledare för en hemlig kristen anti-kommunistisk organisation, som ville förändra det politiska systemet i Sovjet.

Igor Ogurtsov greps den 15 februari 1967 och dömdes senare samma år till femton års fängelse och arbetsläger, samt därefter fem års förvisning till Sibirien.

Livet i Sibirien

Den kvinnliga ryska dissidenten Ida Nudel, dömd till exil i Sibirien, har lyckats få utsmugglat ett inspelat band, vilket har nått "Jerusalem Post" i Jerusalem. På detta band berättar hon om sin levnadssituation i exil. Hon, ensam kvinna, delar barack med 60 andra förvisade, som bedöms så farliga att de måste hållas på avstånd från bebyggda trakter.

Nudel konstaterar: "Fångarna är nästan alltid berusade, de har knivar och de slåss för jämnan. Ofta blir jag attackerad på natten av dessa män. Jag är alldeles ensam, utan vänner eller personer till vilka jag kan vända mig när jag är sjuk eller behöver hjälp. I baracken finns inga sanitära anordningar, bara ett enda tvättställ för oss alla, vilket omges av råttor så stora att efter en tid började jag få hallucinationer. Inte ens Kafka skulle kunna föreställa sig en liknande situation. Invånarna i den närmaste (4 km härifrån) byn, är rädda för att tala med mig. T.o.m. barnen som leker och som klappar min hund förhörs sedan av polisen. Lägerplatsen omges av träsk och större delen av året är marken täckt av snö med vintertemperaturer på ned till -50° C. Jag gråter av bristen på livsvärde här. Men jag ångrar inte mitt tidigare "uppförande" som oliktänkande.

Ida Nudel dömdes förra året till fem års förvisning i Sibirien. Hon dömdes för "huliganism", uppenbarligen för att hon i sitt hem hade hängt upp en affisch som uttryckte rättigheten att emigrera till Israel. Att domen blev så hård kan nog hänföras till hennes hjälp till andra ryska oliktänkande.

Christer Arkefors

Rumänien (forts. från sidan 7)
den, som är försedda med batonger, käppar och andra redskap. Fångarna kan också få reducerade matransoner, eller extrasaltad mat, som gör fångarna törstiga, utan att de får tillgång till dryck. Olika droger förekommer också som bestraffning. Psykofarmaka kan användas som förorsakar slöhet, skräckkänslor, huvudvärk, allergier och andra fysiska åkommor.

Ion Vulpe, som anklagats för "statsfientlig propaganda" lyckades i januari 1976 fly från mentalsjukhuset i Poiana Mare. Han arresterades emellertid på nytt och blev då fastspänd vid en stång och bunden till händer och fötter. Man slet därefter av honom hans kläder och slog honom med batong i magen, på ansiktet och på testiklarna. Ion Vulpe blev medvetslös och fördes i medvetslöst tillstånd tillbaka till Poiana Mare. När Vulpe senare skulle få besök av sin far drogades han först med psykofarmaka som gjorde honom oförmögen att kommunicera med fadern.

Virgil Deulescu, som liksom Vulpe anklagats för statsfientlig propaganda, avled enligt uppgift som en följd av misshandel på Poiana Mare i september 1975.

Religiösa fångar

Många protestanter har anklagats för att ha samlats till möten på andra tider än de som godkänts av den lokale "religionsutövningsinspektören", eller för att ha döpt sina barn utan vederbörligt tillstånd från ministeriet för religionsutövning. Dessa personer har avskedats från sina anställningar och fängslats för förhör i upp till fem dagar.

Präster och andra ledare inom de religiösa samfunden har gripits och dömts till långa straff. Baptistpastorerna *Josip Ton* och *Pavel Niculescu* arretserades sedan en 27-sidig rapport om förföljelserna av de religiösa lästs upp i utländsk radio. De två, och fyra medförfattare till rapporten, förhördes mellan 10 och 12 timmar per dag i en månads tid. De två pastorerna berättar att säkerhetspolisen dunkade deras huvuden i väggen. Andra fick slag i ansiktet, i magen och på testiklarna.

Texten i artikeln bygger i sin helhet på Amnesty internationals rapport "Rumänien 1978. Missbruk av psykiatri; tvångsarbete". Rapporten finns på svenska och kan beställas från Amnesty Internatioinal, svenska sektionen, Smålandsgatan 2, 114 34 Stockholm.

★

Utsugning

I Angola förekommer verkligen utsugning, i de delar av landet som kontrolleras av kubanska trupper. Den nederländske katolske prästen D. Kinderen reste under tre veckor omkring i Angola, och berättar hur han såg kubaner montera ner röntgenutrustning och operationsutrustning på sjukhusen, liksom i några fall hela fabriker. Utrustningen skickas till Kuba. I provinsen Luanda skall enligt Kinderen inte mindre än 150 fabriker ha plundrats på sin utrustning.

(Abendland, Zürich)

Angola (forts. från sidan 4)
städerna. Nu har vi gått vidare till att erövra mindre och medelstora städer. I många delar av landet har vi tvingat kubanerna att dra sig tillbaka. Nu kan vi infiltrera i de större städerna som vi vill. Folket stöder oss. Kubanerna är demoraliserade och svaga. De har dragit sig tillbaka till kasernerna, som försvarar utländska ekonomiska intressen, och vet att de inte kan underkuva folket. Men det är en liten tröst när vi vet att Angola har blivit en Gulagarkipelag.

Vi vill ha diplomatiskt stöd

Om USA tar initiativet för en offensiv kan vi påskynda förlusterna och tillbakadragandet för Sovjet och Kuba. Men om USA inte ställer upp kommer kampen att bli lång och utdragen, och vårt samhälle och vår kultur kommer att drabbas av ännu svårare skador. Våra förutsättningar för att bygga upp ett demokratiskt och mänskligt samhälle kommer att bli mindre.

Vi vill inte ha trupper, rådgivare och vapen. Det är inte det vi behöver. Vad som behövs är diplomatiska påtryckningar.

Vi vill dela makten

Om man ser tillbaka på UNITA:s historia under ledning av dr Jonas Savimbi finner man att nationell enighet, försoning, fred och fria val alltid har stått i centrum för våra strävanden. Vi har aldrig gjort anspråk på att själva få styra Angola, och det gör vi inte heller idag, trots att vi idag befinner oss i överläge. Om val hölls i dag, i morgon eller om tre år skulle vi vinna en förkrossande seger. Men vi vill lära av vad som hänt i inbördeskrigen i Zaïre, i Sudan och Nigeria. Det tjänar ingenting till att utesluta de andra två partierna, som deltog i kampen mot portugiserna, från makten. Makten måste delas. Om inte så skulle Angola förbli instabilt. Det är realpolitik.

Inte förrän vi kommit så långt, kommer det att bli en lösning på problemen i Zimbabwe och Zaïre. Väst har inriktat sig på förslag som skall lösa konflikterna i Zimbabwe och Namibia, men inte i Angola, som varit en föregångare för de två andra länderna.

Fria val

Vi i UNITA har alltid ansett att södra Afrikas konflikter bara kan lösas genom en dialog mellan afrikaner, genom fria val utan utländsk inblandning. Det skulle förverkliga våra drömmar om ett fritt och oberoende område som samarbetar kring utvecklingsprojekt.

Ernesto Mulato

Ernesto Mulato är medlem i styrelsen för UNITA, Angolas västvänliga befrielserörelse.

★

Alternativ skola (forts. från sidan 12)
I Norge går mellan 1 och 2 procent av eleverna i privata skolor. Hälften av privatskoleeleverna går i skolor som saknar motsvarighet i det allmänna skolväsendet (t.ex. kristna skolor och Waldorfskolor). Antalet skolor som får statsbidrag har från 1970 till 1977 ökat från 117 till 152!

Danmark är det av våra nordiska grannländer som har den största variationsrikedomen i skolan. De privata alternativa skolorna betraktas av alla – även socialisterna – som naturliga och viktiga komponenter i utbildningsväsendet. Mer än 10% av Danmarks skoleelever går i privata skolor, på gymnasienivå rör det sig om nära 20 procent.

Staten ger bidrag till alla privatskolor efter fasta normer. Detta täcker större delen av kostnaderna, i princip 85% av de löpande driftskostnaderna, och därutöver kostnader för lokaler, reparationer etc. Cirka en miljard danska kronor ges varje år i bidrag till de privata skolorna.

De privata skolorna bygger sin verksamhet på grundlagens klart uttalade rättigheter att välja alternativa skolformer. Grundlagen säger visserligen inte att det allmänna måste bidra till finansieringen av de alternativa skolorna, men förutvarande arbetsministern L Dahlgaard (s) säger i ett betänkande från 1976:

"Grundlagen innehåller emellertid inga bestämmelser om ekonomiskt stöd från det allmänna till privata skolformer, och grundlagens krav på denna punkt skulle så tillvida vara uppfyllt även om det allmänna endast bestred utgifterna till folkskolans drift. Skolfriheten skulle dock vara illusorisk för alla med undantag av en liten ekonomiskt välställd krets, om det allmänna inte gav ekonomiskt stöd till privata skolor."

I Sverige är skolfriheten förbehållen denna lilla ekonomiskt välställda krets. Den politik som socialdemokraterna har fört, och som inte har ändrats av de borgerliga, innebär att möjligheten till alternativ utbildning har försvunnit för den stora folkmajoritet, som tidigare hade detta som en säkerhetsventil om kvaliteten på den allmänna skolan sjönk för lågt. Det är signifikativt att denna utveckling ägt rum samtidigt som allt fler menar att kvaliteten på det allmänna skolväsendet sjunkit högst väsentligt. *Oskar Bengtsson*

Den som vill läsa mer om enskilda skolor kan studera Eugène Ekvalls skrift "De enskilda skolornas ställning inom utbildningsväsendet", som sammanställts på uppdrag av utbildningsdepartementet (Ds U 1978:6).

★

Henryk Jagiello

Den polske fänriken Henryk Jagiello har dömts för "spridande av falska upplysningar", sedan man funnit exemplar av de underjordiska oppositionstidskrifterna *Opinia* och *Bratniak* i hans lägenhet. Jagiello dömdes till ett års fängelse av en domstol i Gdynia.

(Danizdat, Köpenhamn)

notiser– Sverige

Göteborg och utlandet

Göteborg fick vid valen 1976 socialistisk majoritet i kommunfullmäktige, vilket satt sina spår i förbindelserna med främmande makter. Sovjetunionen beviljades för en tid sedan rätt att på en nyinköpt tomt bygga ett nytt konsulat. Vissa skärmytslingar i de kommunala nämnderna har förekommit angående den "järnridå" ryssarna vill bygga runt konsulatet. Man har sökt om tillstånd att uppföra ett 2,5 meter högt smidesstaket runt hela området på 10.000 kvadratmeter. På sina ställen skall emellertid staketet stå på en 1,5 meter hög stenmur, vilket gör den sammanlagda höjden till 4 meter. Inget staket i grannskapet överstiger 1 meter.

Ryssarna bygger konsulatet för att rymma ett tjugotal tjänstemän samt dessas familjer.

Sämre har det gått för britterna, som kort tid efter ryssarna ansökte om tillstånd att uppföra en konsulatsbyggnad på friköpt mark. Storbritannien är f.n. Sveriges största handelspartner och en stor del av handeln går över Göteborg. Men de kommunala myndigheterna vill av principiella skäl vägra den brittiska utrikesförvaltningen att uppföra en konsulatsbyggnad på friköpt mark. De borgerliga har reserverat sig mot fastighetsnämndens beslut. I reservationen heter det att fastighetsnämndens beslut "ter sig än mer egendomligt med hänsyn till att Sovjetunionens Generalkonsulat för kort tid sedan tilläts att på friköpt tomt inom *samma stadsdel* uppföra en ny konsulatsbyggnad."

Sådan är socialismen!

(Uppgifter från Göteborgspressen)

Miljöfarlig stat

Metall har tagit upp problemen med de statliga verkens oförmåga att anpassa sig till moderna krav på arbetsmiljö, även då olägenheterna med miljöförbättringarna är obefintliga.

Vägverket, Posten, Televerket och SJ har en rad tjänstefordon målade i karaktäristiska färger. Färgerna består bl.a. av blykromat. Nya undersökningar visar att blykromat är hälsovådligt för billackerare, såväl i fabriker som i bilverkstäder.

Tyvärr klarar inte kemisterna av att blanda färg i de fyra verkens olika standardfärger utan att använda blykromat. Man måste göra minimala nyansförändringar för att kunna använda färg fri från blykromat.

En rad privata företag som haft bilar målade med blykromatfärg har omgående och utan problem accepterat de minimala, knappt synbara, nyansförändringar som behövts, när de uppmärksammats på problemet.

De fyra statliga verken har emellertid inte förmått acceptera sådana förändringar. Byråkratin inom verken och en allmän motvilja mot förändringar har gjort att man vägrat att ändra nyansen. Trots Metalls protester.

(Metallarbetaren)

Statens förlag och Sovjet

Det statliga förlaget Liber har nyligen gett ut en påkostad bilderbok om Sovjet. Boken är en översättning av en amerikansk bok som producerats i samarbete med två ryska organisationer, APN och Novosti.

Författarna medger öppet i förordet att de ej haft fria händer. De refererar till det kontrakt som funnits med APN och Novosti och säger "För att följa intentionerna i det kontrakt vi gjort upp har vi avstått från att visa bilder av allt vi såg och att berätta allt vi hörde. Om vår skildring verkar nyansfattig tänk då på att vi sagt att vi bara visar fragment, och för det mesta bara fördelaktiga sådana," skriver författaren.

Den vackra och påkostade bilderboken, där författaren själv tvingas göra dessa uppseendeväckande reservationer, ges alltså i Sverige ut av ett statligt företag!

Sovjetisk övergrepp på svenskt fiskevatten

Sovjet hävdar som bekant att Gotland inte finns, åtminstone inte då det gäller att dela upp fiskevattnen i Östersjön mellan kuststaterna. Det är intressant att ryssarna i andra änden av sitt väldiga rike, vid Japan, driver rakt motsatt linje, där räknas varje liten kobbe som hålls av Sovjet som utgångspunkt, när det gäller att dra gränsen mellan Sovjet och Japan. Sverige har inte med kraft kunnat driva sina anspråk på fiskevattnet på den svenska halvan av havet mellan Gotland och Lettland. Förhandlingar har förts vid upprepade tillfällen, men förhandlingarna har inte resulterat i något. Det vatten som borde tillhöra Sverige betraktas som en "grå zon".

Ryssarna har dock en mycket bestämd uppfattning om vem som har överhögheten över vattnet, något som man visar med vapenmakt. I mitten av maj avvisades således 14 västtyska trålare från Kiel, Hamburg och Cuxhaven i zonen mellan Gotland och Lettland, de avvisades av en sovjetisk patrullbåt.

Polen gör f.ö. motsvarande anspråk på fiskevatten mellan Bornholm och den polska kusten.

(Frankfurter Allgemeine Zeitung)

Fiskegränser och "grå zoner" i Östersjön.

Hårt i (s)-pressen

Det är uppenbarligen mycket svåra arbetsförhållanden för personalen i den socialdemokratiska pressen. Åtminstone om man skall tro ordföranden för journalistklubben på Smålands Folkblad i Jönköping. Hon heter Ingalill Löfgren och skriver i fackföreningstidningen *Journalisten* följande om sin arbetsplats:

"Vi arbetar i dag under trycket av ovisshet och en fruktansvärt eftersatt arbetsmiljö.

"Tryckarna är mest utsatta. De är sex stycken som arbetar 17 meter under jord i ett tryckeri där ventilationen är ur funktion sedan flera år tillbaka. Vid en läkarundersökning, f.ö. den första på flera år, konstaterades att två av tryckarna var så blyskadade att de omedelbart måste omplaceras.

"Också rotationspressen utgör en stor fara. Fyra personer har de senaste åren skadats i pressen, en så svårt att han har förtidspensionerats.

"Men det är inte bara tryckarna som har en dålig arbetsmiljö. Den är dålig överallt på Folkbladet."

Smålands Folkblad ägs av A-pressen, som i sin tur ägs av fackförbund inom LO och det socialdemokratiska partiet.

Jörn Donner

"I de flesta länder — med USA som det stora undantaget — har det de senaste 10-15 åren vuxit fram statliga filminstitut av svensk modell. Samtidigt har filmerna överallt blivit tråkigare och tråkigare. Spänningslösa, utan handling, utan dramatik. Ju mer av skattepengar producenterna fått att röra sig med desto mindre har de brytt sig om att göra filmer som de vanliga biografbesökarna velat se. Men till de privatfinansierade amerikanska filmerna står publiken över hela världen i kö!"

Sagt av Jörn Donner i Filminstitutets årsbok "Swedish Films".

Ett sanningens ord

"Regeringen i Vietnam är hård och obeveklig och förtrycker de mänskliga rättigheter som är omistliga för demokratiska socialister."

Olof Palme 1979-07-20

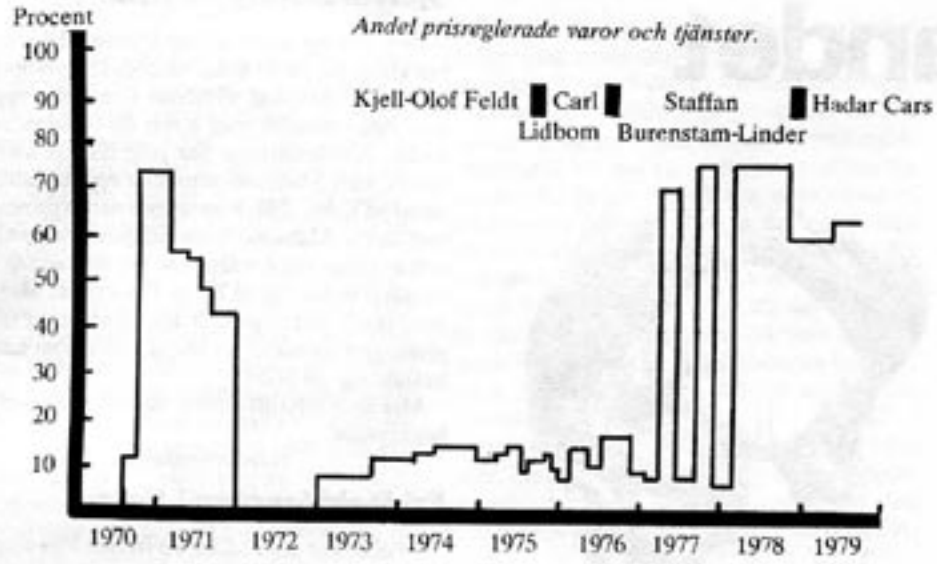

Prisstopp

Prisstopp är förödande för marknadsekonomin, åtminstone om de används under en längre tid. Det är alla ekonomer överens om. Men politikerna tycks ha svårt att förstå vad ekonomerna säger. Prisstoppet har blivit ett allt vanligare inslag i den ekonomiska politiken. Anmärkningsvärt är att de borgerliga regeringarna förefaller mer pigga på att införa prisstopp än den tidigare socialdemokratiska regeringen.

Socialdemokraternas ekonomiske talesman Kjell-Olof Feldt har således nyligen kritiserat handelsminister Hadar Cars för att denne infört prisstopp på oljeprodukter. Feldt menar, säkerligen med rätta, att prisstoppet har verkat menligt för Sveriges försörjning med oljeprodukter, något som vi förmodligen kommer att få känning av när eldningssäsongen börjar.

Veckans Affärer har i ett diagram visat hur prisstoppet tillämpats sedan det första gången under efterkrigstiden kom till användning inför valet 1970. Enligt tidigare lagar var prisstoppet en krisåtgärd, i stort sett avsedd för krigstillstånd i vår närmaste omgivning. Men reglerna har successivt luckrats upp.

Diagrammet visar hur stor del av den privata konsumtionen av varor och tjänster som varit prisreglerad (prisstopp, högstpris eller krav på förhandsanmälan av prishöjningar).

Rekord i rymningar

Kriminalvårdsstyrelsens generaldirektör Bo Martinsson medgav nyligen att Sverige håller världsrekord i fängelserymningar. Detta medgivande gjorde Martinsson sedan statistiken för 1978 blivit färdig. Under 1978 rymde 1.726 interner och 3.800 interner misskötte permissioner, de flesta genom att över huvud taget inte återvända efter permissionen.

I våra fängelser sitter samtidigt cirka 4.000 personer.

Den nya socialismen

"Socialism med liberalt ansikte" är ett nytt inslag i svensk politik. Den prispolitik som regeringen och handelsminister Hadar Cars har fört har lett till stora förluster för oljebolagen. En del oljebolag kan backas upp av starka moderbolag utomlands, som är intresserade av att försvara sin marknadsandelar i Sverige även på sikt. De två inhemska bolagen OK och Nynäs har inga utländska moderbolag, men OK har genom avtal med Texaco någorlunda kunnat säkra sina oljeleveranser. Men det återstående svenskägda oljebolaget har ingen utländsk uppbackning och har därmed förlorat 100 miljoner kronor under första halvåret i år. Mer än vad som behövs för att knäcka de flesta.

Sedan regeringen väl tvingat in Nynäs i en fullständigt ohållbar situation kopplar man in Investeringsbanken, för att föra diskussioner om finansieringen av bolaget och ett eventuellt statligt övertagande!

Prisregleringar användes förr bara nära kriget stog omedelbart utanför vårt lands gränser. Nu har priskontrollen blivit ett redskap för socialisering av näringslivet. Det är ett farligt prejudikat som skapats.

Bromma flygplats

Ytterligare en myndighet, koncessionsnämnden för miljöskydd, har beslutat att Bromma flygplats inte bör få finnas kvar, på grund av alltför bullrande flygplan. Det finns många myndigheter som ägnar de kringboende mycken omtanke.

Men hittills är det ingen som på ett systematiskt sätt har frågat de kringboende vad de tycker. Det är bara en rad ombud för de boende som gör sin röst gällande.

Ett annat intressant och förbisett förhållande är fastighetspriserna. Den som bor i Bromma får betala mer för ett hus av motsvarande standard än den som bor i exempelvis Enskede eller Hägersten, på samma avstånd från Stockholms centrum. Den som störs av bullret kan alltså med god ekonomisk vinst flytta till ett område utan flygtrafik.

Japan (fortsättning från sidan 5)

och tagit ledningen.

Också på rader av andra områden — räknemaskiner och kassaregister, radio- och TV-apparater, bandspelare, kullager, kameror, klockor m.m. — har japanerna ofattbart snabbt tagit ledningen, obarmhärtigt väckt konkurrensföretagen i andra länder ur deras behagliga halvslummer och tvingat dem att skärpa sig till det yttersta för att kunna hänga med.

Liksom under den första mirakelperioden efter 1968 har den japanska staten spelat en viktig roll i detta skeende, så viktig att mången frågat sig om det japanska näringslivet verkligen varit fritt och inte centralstyrt. Men till skillnad från förhållandena i västvärldens länder har den statliga politiken i Japan gått ut på att stödja och hjälpa företagen. Inte att tvinga in dem i en tvångströja av regleringar som hindrar dem att fungera effektivt. I Japan söker man genomgående lösa sina problem i samarbetets i stället för i stridens tecken. Företagen upplever där staten övervägande som en vänligt sinnad makt.

De japanska företagen är därför fortfarande fria företag, kanske de friaste världen i dag kan uppvisa. De japanska ekonomiska triumferna är framförallt en marknadshushållningens triumf. Många trodde länge att planhushållningen i socialistiska stater som Sovjet skulle resultera i en produktion med överlägsen effektivitet och därför möjliggöra för dessa stater att — enligt Lenin — gå ifatt och förbi de mest utvecklade länderna i väst. Det är av världshistorisk betydelse att man på många håll i världen — framförallt i Japan — i dag kunnat visa att marknadshushållningen är det helt överlägsna systemet. Så länge företagen ges möjlighet att fungera som fria företag i fria marknader.

Det japanska välståndet låg 1960 vid en nivå som motsvarade en tredjedel av nivån i Västtyskland. Redan fem år senare hade nivån stigit till två tredjedelar, en nivå som senast 1980 av allt att döma kommer att ligga i jämnhöjd med Västtysklands.

Det ökade välståndet har möjliggjort en förbättrad och mer proteinrik kost och kommit japanska femtonåringar att under här behandlade mirakelperiod (1955-70) öka sin längd med i genomsnitt 12 cm och sin vikt med 9 kg.

Sven Rydenfelt

★

Rättelse

Ett mycket otrevligt misstag smög sig in i förra numret av Contra. I artikeln om sjöroboten till det svenska försvaret blev bildtexterna omkastade. Den svenska patrullbåtsklassen "Jägaren" presenterades således som sovjetisk robotkorvett och omvänt. Vi beklagar och lovar att skärpa uppmärksamheten för att liknande misstag inte skall inträffa framöver.

notiser utlandet

Ayatollahns långa arm

När entusiasmen svallade som högst för ayatollah Khomeini i svenska massmedia skrev vi ett varningens ord (Se Contra nr 2 1979). Nu visar utvecklingen att vår bedömning var helt korrekt, vilket även andra media börjar få upp ögonen för.

Det har emellertid knappast uppmärksammats att de iranska revolutionärerna nu försöker utvidga sin "rättskipning" till att omfatta även Europa. I slutet av juli visade det sig att iranska revolutionsdomstolar upprättats i ett tiotal västtyska städer! Revolutionsdomstolarna förhörde de landsmän som de misstänkte ha stött shahen, eller den forna hemliga polisen Savak. Den västtyska polisen kom över en svart lista på 341 namn, som skulle utsättas för revolutionsdomstolarna. Ungefär en tredjedel av den svarta listans personer bodde i Västtyskland, medan återstoden fanns i andra delar av Europa, inklusive Sverige. I slutet av juli var 20 offer för revolutionsdomstolarna kända, och 21 anhängare till ayatollah Khomeini satt i västtyska fängelser.

Offren för revolutionsdomstolarna har utsatts för hårda förhörsmetoder. En student i Krefeld flydde sina plågoandar genom att hoppa ut genom fönstret, och han ligger nu förlamad på ett sjukhus. Andra vände sig till polisen efter svår misshandel, och ett av offren saknas fortfarande.

Den iranska regeringen förnekar att den är ansvarig för revolutionsdomstolarnas verksamhet i Västtyskland, men samtidigt har den iranska ambassaden i Bonn medgivit att man har passen för flera av offren; passen har beslagtagits av revolutionsdomstolarna i samband med förhören...

(Die Welt)

Strejk i Rostock

I den östtyska hamnstaden Rostock vägrade hamnarbetarna i juni att lasta fartyg till Vietnam. Lasten skulle bestått av textilvaror och konserverat kött. Myndigheterna satte in militär för att lasta fartygen.

Motivet till strejken var främst att man inte ville exportera varor som det inte gick att få tag på på den östtyska marknaden.

Trångt i Moskva

Vid den kommande Olympiaden i Moskva kommer högst 20.000 turister att tillåtas samtidigt i Moskva. Inga researrangemang kommer att innefatta mer än tre dagar i Moskva under Olympiaden. Allt är upplagt för att underlätta för säkerhetstjänstens övervakning av de tillresande turisterna. Speciella kurser arrangeras nu för att utbilda fler övervakare.

Attentatsförsök

Från våra grannländer i Öst, Estland och Lettland, rapporteras om attentatsförsök mot kommunistpartichefema.

En bilkolonn i vilken den lettiske partichefen August Voss färdades i beskötts i mars i år utanför Riga. Voss' chaufför dödades, och Voss själv blev lätt skadad.

Från Estland rapporteras att partichefen Karl Vaino (som 1978 efterträdde Johannes Käbin) utsatts för inte mindre än tre attentatsförsök i juni i år. Även Vainos chaufför skall ha dödats under ett av attentatsförsöken.

Vaino föddes den 28 maj 1923 i Sibirien, av estniska föräldrar. Han kom inte till Estland förrän 1947, sedan han avslutat sina studier. Han steg raskt inom den estniska partihierarkin. 1948 blev han chef för avdelningen för tung industri inom Estlands industri- och kommunikationsdepartement. 1952 blev han utsedd till partisekreterare i Tallinns län. Följande år blev han chef för industri- och kommunikationsdepartementet.

1957 blev Vaino vice ordförande i Estniska ekonomiska rådet. Han blev medlem i partiets politbyrå 1960. Och således partichef i Estland förra året.

(Soviet Analyst, London och GT, Göteborg)

Självbränning på Krim

Den 46-årige Krim-tataren Moussa Mahmud brände sig för en tid sedan till döds i Simferopol på Krim. Mahmud tillhörde den folkgrupp som deporterades från Krim till Sibirien av Stalin. Krimtatarerna har inte tillåtits återvända, och Mahmud vägrades uppehållstillstånd på Krim. Självbränningen var en protest mot detta. Mahmud hade tidigare dömts till och avtjänat två års fängelse för att han utan tillstånd bosatt sig på Krim. Det var när Mahmud skulle gripas på nytt, för att han efter frigivningen fortsatte att bo på Krim, som han brände sig till döds.

Mer än 800 Krim-tatarer deltog i Mahmuds begravning.

(Menschenrechte. Frankfurt)

Fri fackförening i Polen

I Polen har man bildat en fri fackförening, som står helt fristående i förhållande till myndigheterna och kommunistpartiet. "Kustområdets fria fackförening" tillkännagav sin existens i ett flygblad som delades ut den 1 maj i år. Föreningen utlovar hjälp till alla arbetare, i syfte att tillvarat deras ekonomiska och rättsliga intressen.

Föreningens grundare har framträtt öppet, och bland undertecknarna av uppropet finns Andrzej Gwiazda i Gdansk och Bogdan Borusewicz i Sopot.

(Danizdat, Köpenhamn)

Kuppen i Ekvatorial-Guinea

Ekvatorial-Guinea har under flera år varit Afrikas brutalaste diktatur. Även Idi Amins Uganda och Jean-Bedel Bokassas Centralafrikanska kejsardöme har legat i lä för den bestialiske diktatorn Macias Nguema.

Landet, som tidigare var spansk koloni, har förlorat halva sin befolkninge genom avrättningar, umbäranden och flyktingar.

Ekonomin har fullständigt brutit samman och alla utlänningar har flytt landet. 10 av landets 12 regeringsledamöter vid självständigheten har avrättats och samma gäller två tredjedelar av den forna nationalförsamlingen.

Den statskupp som genomfördes den 3 och 4 augusti borde därför hälsas med tillfredsställelse.

Men frågan är om den kommer att innebära någon avgörande förbättring för Ekvatorial-Guineas folk. Kuppmakaren är Macias Nguemas brorson Teodoro Nguema.

Macias har fört en socialistisk politik i nära samarbete med Sovjet. Men ryssarna hade börjat tröttna på honom. Han hade visserligen under hela sin tid vid makten följt ryssarnas direktiv, men under det senaste året accepterade han inte till fullo ett fiskeavtal, som skulle gett ryssarna utvidgade fiskerättigheter i vattnen utanför Ekvatorial-Guinea. Han hade också hindrat vissa mineralprojekt som ryssarna var intresserade av. Det var för att få en ännu mer följsam allierad som ryssarna ingrep. Det är inte första gången sådana kupper har genomförts. Exempel på andra sovjetiska kupper i redan sovjetdominerade länder under senare år innefattar Syd-Jemen och Afghanistan.

Stopp för västtysk hjälp till Vietnam

EG-kommissionen har beslutat att upphöra med all hjälp till Vietnam och omdirigera denna till hjälp åt vietnamesiska flyktingar. Svenska biståndsmyndigheter har kommenterat detta med att det är lätt att omdirigera livsmedelshjälp, men att Sverige, som satsar på långsiktiga projekt, inte kan göra samma omprioritering.

Visserligen har en stor del av EG:s hjälp till Vietnam varit i form av livsmedelshjälp. Men detta gäller inte Västtysklands hjälp, som också omfattas av EG:s rekommendationer till medlemsländerna. Västtyskland har tidigare beslutat om flera stora projekt i Vietnam för sammanlagt 89 miljoner mark (206 miljoner kronor). Dessa projekt fryser nu inne.

Den socialdemokratiske förbundskanslern Helmut Schmidt säger: "Utvecklingshjälp till Vietnam är uteslutet under rådande omständigheter. Västtyskland vill inte bistå dem som ansvarar för flyktingsituationen, utan de drabbade och de länder i Sydostasien som tar emot flyktingarna."

Schmidt har också fördömt ett vietnamesiskt anfall på ett västtyskt handelsfartyg, som bogserade en båt med flyktingar, som de västtyska myndigheterna garanterat en fristad i Västtyskland. Den vietnamesiska regeringen drar sig alltså inte ens för rena piratdåd på internationellt vatten, för att stoppa flykten från den omänskliga kommunistdiktaturen.

Beklämmande om Vietnam

Västmakterna, liksom Sverige, har i anslutning till flyktingtragedin i Sydostasien krävt att "Vietnam ska ta sitt ansvar" och vidta åtgärder för att få bukt med flyktingströmmen.

Finkänsligt nog har ingen i klartext sagt vad man avsett. Förhoppningsvis får vi anta att man menat avskaffande av det politiska förtrycket, frisläppande av de 800.000 politiska fångarna, fria val, återgång till fri företagsamhet inom handel och jordbruk etc.

Men den vietnamesiska statsledningen är i säker kommunistisk kontroll, och då har man sin egen uppfattning om vad som är adekvata åtgärder. Så rapporterar Hanoi inte utan stolthet att man på senaste tiden fångslat 4.000 personer som försökt fly och att flera som organiserat flykten avrättats.

Det rapporterar en amerikansk grupp representanthusledamöter som nyligen besökt Vietnam.

Fångar gör souvenirer

I Vladimir-fängelset tillverkas f.n. souvenirer som skall säljas till turister i samband med olympiaden i Moskva 1980. Detta berättar Nikolaj Sjarygin, som kommit till London efter tio år i sovjetiska fängelser och läger.

(Danizdat, Köpenhamn)

Tragedin i Uganda

Förra numret av Contra innehöll en mycket optimistisk notis om Uganda och dess nye president Yusuf Lule. Vi förvånade oss bl.a. över att den socialistiska enpartidiktaturen Tanzania accepterade att en demokratisk anhängare av marknadsekonomi tilläts bli president i Uganda efter Idi Amins skräckvälde. Glädjen för det ugandiska folket varade inte länge. Lule är avsatt av den tanzaniska ockupationsmakten och Tanzanias diktator Julius Nyerere har levt upp till vad som kan förväntas när en socialistisk diktator intervenerar i ett grannland. Målsättningen tycks nu vara att göra Uganda till en socialistisk satellitstat till Tanzania.

Befolkningen protesterar och kräver Lule åter. I internationell press har t.o.m. rapporterats att många ugandier tycker att den nuvarande situationen är värre än under Amin!

Lule befinner sig nu i London, efter att ha suttit fängslad i Tanzanias huvudstad Dar es Salaam. I London har Lule kunnat berätta om hur det gick till när han avsattes från presidentposten.

Nyerere krävde inledningsvis att Lule skulle ge en framträdande post till Amins företrädare som diktator i Uganda, socialisten Milton Obote. Lule vägrade, men framhöll samtidigt att han i den nationella enighetens namn accepterat fem Obote-vänliga medlemmar i regeringen. Sedan Lule vägrat att gå med på Nyereres krav ingrep de tanzaniska trupperna i Uganda och avsatte Lule. Lule lurades att bege sig till Dar es Salaam, där Nyerere krävde att Lule själv skulle avsäga sig presidentposten i Uganda, något som Lule vägrade. Lule satt därefter i arrest i två veckor, innan det internationella trycket på Tanzania tvingade Nyerere att släppa Lule.

Tanzania är Sveriges största mottagare av u-hjälp på den afrikanska kontinenten. Beloppet var för budgetåret 1978/79 över 300 miljoner kronor. Några veckor efter Nyereres angrepp på den spirande demokratin i Uganda beslöt den svenska regeringen att tilldela Tanzania ett extra anslag på 25 miljoner kronor, för att bidra till att täcka kostnaderna för det militära ingripandet i Uganda.

Kort tid senare meddelar Nyereres marionett Godfrey Binaisa att "Nationella Befrielsefronten" (Binaisas parti) beslutat förbjuda all politisk oppoisition i landet.

Carl G. Holm

Störst på lånemarknaden

Störst på den internationella lånemarknaden är f.n. Kommunist-Kina, som enbart under april och maj lånade med en årstakt på 18 miljarder dollar, eller nästan 80 miljarder kronor. Kommunist-Kina har mindre årsexport än Sverige! De internationella bankerna kommer förmodligen att dra åt utlåningen och skärpa villkoren framöver, vilket kommer att ställa den kinesiska importoffensiven för det stora moderniseringsprogrammet i fara.

Nord-Koreas läger

Det är inte mycket som kommit ut till Väst om förhållandena i Nord-Koreas fängläger. En som fått uppleva lägret Surivon från insidan är emellertid den venezolanske författaren Ali Lameda, som uppger att förhållandena är "fasansfulla". Lameda satt i lägret i sex år. Lägret rymmer mellan 6.000 och 8.000 fångar, som trots svår undernäring har en arbetsdag på tolv timmar. Det är fråga om hårt kroppsarbete. Mellan 1.000 och 1.200 av fångarna är vanligen akut sjuka, men tvingas trots detta delta i arbetet.

Lameda själv hölls långa tider i bojor.

(Intern Informationen, Interlaken)

KGB-män i OS-kommittén

A.A. Gresko och S. Nikitin är bägge ledamöter av organisationskommittén inför olympiaden i Moskva 1980. Gresko utvisades från Storbritannien 1971, som spion och Nikitin, som tidigare även figurerat under namnen Anatolij Gorski och Anatolij Gromov, var chef för de beryktade spionerna Kim Philby, Maclean och Burgess.

(FCI, London)

Privat effektivitet

Den privata sektorn i Sovjets jordbruk svarar för 62% av potatisproduktionen, 42% av fruktproduktionen och 31% av köttproduktionen, samt för en fjärdedel av hela jordbruksproduktionen. Den privata sektorn disponerar 1,5% av den odlade arealen. Allt enligt tidskriften Voprosy ekonomiki, som utges i Moskva.

CONTRA -Tyckt

Erkänn Zimbabwe!

Den av den nuvarande brittiska regeringen utsände ledaren för en observatörsgrupp vid valen i dåvarande Rhodesia, lord Boyd, sammanfattade sina intryck med att valen var "Fria, rättvisa och demokratiska". Valen resulterade i att Zimbabwe fick svart majoritetsstyre under biskop Abel Muzorewa.

Trots att demokratiska val har hållits, svart majoritetsstyre införts och all rasdiskriminering avskaffats fortsätter den svenska regeringen att finansiera de två terroristledarna Joshua Nkomo och Robert Mugabe, som med våld försöker störta den nyvalda regeringen. Bägge hade chansen att delta i valen, men de avstod eftersom de visste att de skulle vara chanslösa i ett fritt val.

Bägge har förklarat att de inte kan acceptera någon lösning som inte utgår från att de själva betraktas som de enda legala representanterna för Zimbabwes folk. Nkomo får stöd av Zambias envåldshärskare Kenneth Kaunda

Nkomo får stöd av Zambias envåldshärskare Kenneth Kaunda och Mugabe av Mozambiques kommunistiske diktator Samora Machel. Såväl Zambia som Mozambique tillhör huvudmottagarna för svensk u-hjälp.

Det har en längre tid diskuterats om och när Storbritannien och USA skall erkänna den nya demokratiska regeringen i Salisbury.

Det finns invändningar mot ett snabbt erkännande i bägge länderna. I Storbritannien menar somliga att ett erkännande kan skada Storbritanniens ekonomiska intressen i det övriga Afrika. En försmak fick man när regeringen i Nigeria nyligen nationaliserade BP:s dotterbolag i landet.

Zambias mäktigaste man, Sovjets ambassadör Vasilij Solodovnikov, i samspråk med guerillaledaren Joshua Nkomo. Sverige bör sluta med stödet till Nkomo och Mugabe som med våld försöker störta den demokratiska regimen i Zimbabwe och därmed göra Solodovnikov också till Zimbabwes mäktigaste man.

Ett svenskt erkännande av Zimbabwe skulle kunna vara ett föredöme för världen.

USA kan av sina kritiker anklagas för "imperialistisk" politik, om landet blir det första som erkänner Zimbabwe. Den nya regeringens goodwill i tredje världen skulle eventuellt kunna skadas.

Sverige befinner sig i en unik position. Vi har inga ekonomiska intressen av betydelse som kan skadas i det övriga Afrika. Och vi kan inte misstänkas vara ute för att enbart slå vakt om våra egna ekonomiska intressen i Zimbabwe. Vi kan utöva påtryckningar på Nkomo och Mugabe genom att dra in anslagen till patriotiska fronten, och på de stater som stöder Patriotiska fronten, genom att överföra u-hjälpen som nu går till Mozambique, Zambia och Tanzania till det nya Zimbabwe.

Ett svenskt erkännande skulle vara en aktiv insats för demokratin i tredje världen. Ett stöd till ett land som avskaffat rasismen och en åtgärd som skulle vara ett föredöme för andra länder. En åtgärd som säkerligen skulle väcka eko i hela världen.

Den mest konstruktiva insats som Sverige kan göra idag för de svarta i södra Afrika är ett erkännande av Zimbabwe och en omfördelning av svensk u-hjälp från "frontstaternas" krigsmakare till uppbyggnadsarbete i Zimbabwe.

Carl G. Holm

CONTRA

För frihet - mot socialism

oberoende borgerlig tidskrift
ISSN 0347-6472

Utgivning:
Contra utkommer med sex nummer per år. Nästa nummer utkommer i oktober.

Ansvarig utgivare:
Christer Arkefors

Adresser:
Box 6082, 102 32 Stockholm
Telefon 08-39 66 81
Box 426, 701 06 Örebro

Prenumeration:
26 kronor (eller mark) per år.
Postgiro 85 95 89 - 4.
Bankgiro 261 - 2638.
Finskt postgiro 1125 82 - 9.

Redaktion:
Christer Arkefors, Géza Mólnár, Carl G. Holm, Benny Rung och Claes Almgren.

Speciella medarbetare:
Klas von Holst, Robert Gothius och Andrzej Olechno. *Utlandskorrespondenter:* Allan C. Brownfeld, Washington; Harry Jones, London; Vincent H. Miller, Toronto och Per Danielsen, Oslo.

Presslagd 1979-08-18